

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20
ДИНАРА
1952

Година XX — Број 322
Субота, 1 март 1958

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

ОСНОВНИ ПРИНЦИП СВИХ МОТОРА СА УНУТРАШЊИМ САГОРЕВАЊЕМ... БИЛЕ! СЛУШАШ ЛИ?

МОЛИМ? ОХ... СЛУШАМ!

УВИЛИ Џ. Б. ПЕНИНГТОНА НАЈВЕЋЕГ ФАБРИКАНТА АВИОНА И РАКЕТА.

НИЈЕ ЛИ ОНАЈ ЧОВЕК ШТО ИЗЛАЗИ ИЗ КУКЕ ФЛАШ ГОРДОН?

ДА... ИМАО ЈЕ КОНФЕРЕНЦИЈУ С ТАТОМ! МОРА ДА ЈЕ У ПИТАЊУ НЕШТО ВАЖНО КАД ЈЕ ТАТА ПОЗВАО ЊЕГА!

ТВОЈ ТАТА ЈЕ ВЕОМА ЗНАЧАЈНА ЛИЧНОСТ! ТО КЕШ И ТИ БИТИ ЈЕДНОГ ДАНА! А САД НАТРАГ НА УЧЕЊЕ...

ДАН
БАРРЕЛ
5-1

ФЛАШЕ!
ВИДИ КОГА САМ СРЕЛА УСПУТ!

ЗДРАВО,
ФЛАШЕ!

СВЕМИРСКИ ДЕЧАЦИ! ДА ВАС ПОВЕЗЕМО ПРИЈАТЕЉИ!

БРЕ! БАШ ИМАТЕ БОГАТЕ ПОЗНАНИКЕ, ФЛАШЕ! ЗАМИСЛИТЕ, КЛИНЦИ, ДА ЖИВИТЕ У ОВАКВОЈ КУКИ!

ДУУ! ИМА СРЕЊНОГ СВЕТА ПАТОТИ ЈЕ!

ДАН
БАРРЕЛ
5-2

ДА ЛИ ЈЕ ТАКО?

БИЛЕ! ВРЕМЕ ЈЕ ЗА ГИМНАСТИЧКЕ ВЕЖБЕ! ШТА ЧЕКАШ?

ЗАШТО НЕ ЈЕ ДЕШ, БИЛЕ?

НИСАМ ГЛАДАН! А... ТАТА, ЗАШТО НЕ СМЕМ ДА ИЗИЂЕМ И ДА СЕ ИГРАМ НА УЛИЦИ КАО ДРУГИ ДЕЧАЦИ?

ЗНАШТО И САМ ВРАО ДОБРО! НЕ МОЖЕШ СЕ СПРЕМАТИ ЗА НАСЛЕДНИКА ПЕНИНГТОНОВЕ АВИОНСКЕ КОМПАНИЈЕ ДРУЖЕЊЕМ СА УЛИЧНИМ МАНГУПЧИКИМА!

АЛИ, ТАТА... ЧОВЕК МОРА МАЛО И ДА СЕ РАЗОНОДИ...

РАЗОНОДИ, КАЖЕШ? ДА ЛИ ТИ МИСЛИШ ДА САМ ЈА ИЗГРАДИО СВОЈЕ МОЉНО ПРЕДУЗЕЊЕ РАЗОНОДОМ? РАДИО САМ И ДАН И НОЉ! И НЕ ЖЕЛИМ ДА ОДГРАЈИМ ЛАКОМИСЛЕНОГ СИНА КОЈИ БИ СВЕТО УПРОПАСТИО!

ДОБРО ЈЕ, БИЛЕ! ЛЕВОМ ЗАВАРВАЈ... А ДЕШНОМ УДАРАЈ!

ЈЕ Л'...

ОВАКО? АООО!

ТАК

ХЕЈ! НИСАМ ЗНАО ДА И ТО УМЕШ! А НА КОГА СИ ЈОУТ?

ЈА... ИЗВИЊАВАМ СЕ! А САД ТРЕБА ДА ИДЕМ НА ЧАС ПЛИВАЊА!

ХЕЈ, МИКРОБЕ! ГДЕ СИ ДОСАД? ЗАКАСНИКЕМО!

МОРАО САМ НЕШТО МАМУ ДА ПОСЛУШАМ!

НАСТАВИКЕ СЕ

ХЕЈ! НИСАМ ЗНАО ДА И ТО УМЕШ! А НА КОГА СИ ЈОУТ?

ЈА... ИЗВИЊАВАМ СЕ! А САД ТРЕБА ДА ИДЕМ НА ЧАС ПЛИВАЊА!

ХЕЈ, МИКРОБЕ! ГДЕ СИ ДОСАД? ЗАКАСНИКЕМО!

МОРАО САМ НЕШТО МАМУ ДА ПОСЛУШАМ!

НАСТАВИКЕ СЕ

У ОВОМ БРОЈУ:

ОДЈЕЦИ ФРАНЦУСКЕ РЕВОЛУЦИЈЕ У НАЦИМ КРАЈЕВИМА

ОСТРВО С БЛАГОМ ТРАГОВИМА НЕПОЗНАТИХ ЖИВОТИЊА И ДРУГЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

СТРИПОВИ:

Хајдук Станко, Флаш Гордон, Паја, Робин Худ, Плутон, Пери, Томахаек, Мики и Шиља и приче у сликама: Од Икара до ракете.

Стапа феудална Аустрија била је најжешћи непријатељ Француске револуције и стајала је на челу реакционих европских војних савеза који су настојали да у Француској поврате раније стање. На бојиштима је тај савез свуда доживљавао поразе. Његове војске нису биле побољшане само оружјем револуционарне армије, него и налетом снажних нових идеја и за феудалне аластордије најстрашнијим геслом: слобода, братство, једнакост. Пуклови феудалне Европе осипали су се на бојиштима, а војници и официри враћали су се својим далеким домовима са симпатијама за Француске „голаше“ — санкилоте, који су се борили против краљева, попова и господи.

„Јакобинци“ — баук за царски двор

Аустрија је настојала да се оградити тврдим бедемом од продора француских револуционарних идеја. Заведен је најцрњи политички режим; слободнија штампа сасвим је укинута и сваки, па и најневинији спис подвргаван је оштрој политичкој цензури. Строго је било забрањено да се у Аустрију уносе књиге штампане у иностранству, а тајни политички агенти преславили су целу земљу тражећи „јакобинце“, присталице слободоумних идеја. Из дана у дан откриване су „завере“, које често нису ни постојале, али су ипак над тобожњим завереницима извршаване казне: осуђивани су на тамницу у трајању од педесет, бездесет и деведесет година, излагани су поруци на срамном стубу и другим средњовековним казнама и мучењима. „Јакобинци“ су били баук за царски аустријски двор, нарочито после погубљења Луја XVI, 1793 године.

Међутим, све те мере ипак су биле немоћне да спрече продор нових револуционарних идеја у аустријску царевину, па је „јакобинца“ било у свим земљама које су се тада налазиле у саставу аустријске државе. Њих је било и међу Србима и Хрватима у градовима, а исто тако међу граничарским војницима који су својојољно напуштали француско бојиште и враћали се својим кућама у хрватске и српске крајеве. Код Дворског војног савета у Бечу постојала је специјална цензура за војничка писма, и то у главном она која су долазила с Француског бојишта. Већина тих писма никад није доспела у руке оних којима су била намењена. Увиђавана су, а њихови састављачи позивани на одговорност.

Једва писмени српски и хрватски војници-границари писали су својима на дому о невољама које подносе у „царској војсци“ и о Французима који се боре против „покарене господе и попова“. „У писми-

ОДЈЕК ФРАНЦУСКЕ РЕВОЛУЦИЈЕ у нашим крајевима

ма која су они писали из Холандије својој родбини — каже један савременик — било је речи, што одмах, у очи падају, како су душом клонули, и нимало не таје како милују француска начела слободе, које мисли нису биле цару затаријене када је дошао на бојиште... Тиме се даје лако разјаснити оно што се недавно читало у новинама о побунима и каикњавањима у граничарским срезовима, нарочито у Хрватској“.

Патње и невоље као у летописима

Прилике у Хрватској биле су тада веома тешке. Све ратне намете и изванредне порезе мовао је да сноси сам народ, поред тога што је имао да испуњава и своје обавезе према феудалној господи. Војна граница је за време Аустријско-турског рата (1788—1791) изгубила око сто хиљада војника, а неколико хиљада жена и деце пало је у турско ропство, одакле их се само мали број вратио кући. У овако ослабљеној и осиромашеној Војној граници државне власти силом су утеривале порезе, а очајно становништво дизало је безуспешне буне.

Крајем XVIII века, тадања Хрватска, без свог дела Војне границе, имала је нешто преко 750.000 становника, од којих око 20.000 племића. „Народ сам (у политичком смислу) беше заправо скупина од неколико хиљада привилегованих људи, поред стотине хиљада бесправнога и потиснутога људства“.

Гладне године биле су честе. Услед сталних и дугих ратова, остајало је на пољима мало радне снаге. Неродне године изазивале су страшну глад; сељаци су пекли хлеб од коре дрвета и од кукурузних клипова. Многи су умирали од глади по друмовима, а сељачка деца на пашњацима.

Године 1794 у Загребу је ширена једна песма на крајковском језику којом се поздрављају идеје Француске револуције и одушевљено истиче гесло: сло-

каже се у тој песми. „А господу мора да ратује, да пролива своју крв, али господи не мари за то и живог га одиру. Ни помоћи ни правде, нема за сељака. Французи не ратују против грађанина и сељака, већ против крвника племића и попова вражјих намесника. Завади се краљ с краљем и тада настају велики ратови. На крају песме каже се: „Овако Француз сам говори, зато ноћ и дан се бори, да уништи господштину и утврди слободштину. Грофи, попи,

Дрвеће слободе

боду, братство, једнакост. Племство се назива крвоолоком и оно се сматра кривим за рат с Француском. Сељак храни и одева племиће, гради мостове и друмове, све он ради, све он плаћа и остаје без кошуље, —

Већ 1790, на чувеном Темишварском сабору, који је требало да одреди политички положај српског народа у Мађарској, неколико посланика оштро је истуило против племства, нарочито посланик Јаков

Сечанац. Од године 1790, у Француској се почело садити такозвано „дрвеће слободе“. Оно се садило свуда по Европи где су продрале слободоумне идеје. Дрво слободе по-

сађено је и у Љубљани и у Загребу, иако су аустријске власти будно мотриле на сваки покрет „јакобинаца“. То дрво било је симбол слободе и човекових права.

Власти су „јакобинске завере“ откривале и на крајњим границима аустријског царства. Таква завера, 1791 године, откривена је и у Земуну. Власти су дознале да се извесни грађани потајно састају и да на

свом скупу расправљају о „републицистичким (бунтовним) идејама“. То су углавном били Срби и Грци, земунски трговци, симпатизери Француске револуције, који су одржавали трговачке везе с Трстом, Ријеком, Бечом и Пештом. За једног земунског грађанина, 1794 године, каже се да се „заклео као јакобинац“, што значи да се изјаснио као присталица слободоумних идеја. У Земуну се 1797 године јавно певала „Убојна песма“ чувеног грчког револуционара Риге од Фере, која је позивала на устаник све поробљене народе у турској царевини „од Босне до Арабије“ и у којој се каже: „Бољи је један час слободан живота него четрдесет година робовања и тамновања. Шта ти вреди живот ако си у ропству“. У Земуну је радосно примљена вест да су се на Рајни побунили граничарски пукови и напустили бојиште кад су војници чули да им на домовима угњетављају њихове породице. Један земунски грађанин је оптужен да је, посматрајући богојављенску литију, изјавио на јавном месту: „Где, колики народ три магарца воде!“, док је неки други рекао да магистрат (градску управу) треба збаци-ти. — „Шта ће нам магистрат? Земун је република!“

Широм аустријске царевине, дух слободе свуда је био угњетаван најсуровијим мерама. Али, идеје Реполуције биле су моћније и од тајне полиције и од бедема којима се опасало аустријско царство. Једно од ретких српских војничких писама из тога времена, које се ко зна како сачувало, једноставним језиком говори о снази идеја које су тада усталисале свет: „Чему да се ја ту, рођени моји, тучем против Француза, гди и они хоће да ми живимо сви ко људи и да сви ми будемо браћа, и да се не пита ко је какве вере.“

Тодине 1846, прелазећи преко равница јужног Тексаса чија је трава била жута од немилосрдног сунца, путник је наједном застао изненађен. Пред његовим очима таласало се читаво море дивљих коња. „Било их је толико — писао је он касније — да су се губили далеко на хоризонту и ниједан човек на свету не би могао да процени колико их има“. Данас, на висоравнима и у кањонима још неспитаног америчког крајњег Запада живи веома мали број плашљивих и полудивљих потомака оних небројених чопора од чијег је бучног галоп подрхтавала прерија.

Фантом равнице

Шпањолци су били ти који су у 16 веку довели прве коње

у обе Америке. То су били брзи и помани потомци андалузских коња. За оне који би одлучили у прерију Шпањолци би рекли да су „мустангос“. Од те речи настао је израз

Повести о дивљим

„мустанг“, који се и данас употребљава, нарочито у Јужној Америци. Остављени сами себи, „американизовани“ шпански мустанги множили су се брзо, тако да их је 1800 године било близу два милиона. Они су по цео дан крстарили пространом облашћу између реке Колумбије и ушћа Рио Гранде.

Кретали су се, углавном, по четворо, или у већим групама, до шездесет. Али, кад би их захватило страх или радост трачања све би се групе слиле у непрегледну масу.

Дивљи пастуви уживали су глас веома опасних животиња, којих се требало клонити. Често су водили крваве међусобне борбе, кад су брзим окретима задавали једни другима ужасне ударце копитама, или зубима раздирали кожу. Борбе су се завршавале на два начина. Ако је у слабијем остало снаге, спасавао би се бекством. Ако не, смрт под копитама јачег била је неизбежна.

Приликом велике сеобе америчког становништва на запад, трапери су први почели да хватају и кроте мустанге, а касније да их продају рударима као теглеће или јахаће коње. Продавали су их и земљорадницима у источној Америци. Међу хиљадама полудивљих коња, било их је и потпуно неукротивих. Ухваћени, поново би се дочепали слободе и необуздано би јурили преријом, пркосећи гонјоцима. Они су се кретали чак и опасним литијама и дуж ивица понора, тако да су, као горски хајдучи, постајали јунаци народних легенди.

Око 1870, један пастув-одметник, бео као снег, с првим пламеним очима, крстарио је пространствима Тексаса. Био је тако жесток и неухватљив да је добио назив „фантом равнице“. Најзад, марта 1882, два ловца на бизоне приближили

су му се док се са чопором налазио на појилу. Ловци су покушали да му набаци ласо, но он га је вешто избегао и појурно према прерији. Трапери су се налази у трку за њим. Захваљујући рељејним станицима у којима су мењали коње, гонили су га пуна четири дана прешавши за то време 500 километара. Последњег дана, у сумрак, натерали су бегуња у један теснак. Пастув је успео да се попне на врх стене, али даље није имао куд. Под њим се простирала огромна мочвара.

„Фантом равнице“ ипак није ни за тренутак оклевао. Видећи да му се ловци приближују, скочио је у понор. Нашао се у меком блату загнурун до врата. Људи су озго посматрали драматичан приказ. Борени се за живот, коњ је све дубље упадао у блато. Сваког тренутка оно ће се склопити над њим. Најзад, крајњим напором, успео је да високо уздигне главу и никад га нико више није видео.

дивљим

ву и да удахне ваздух, а затим је потонуо на дно каљуће.“

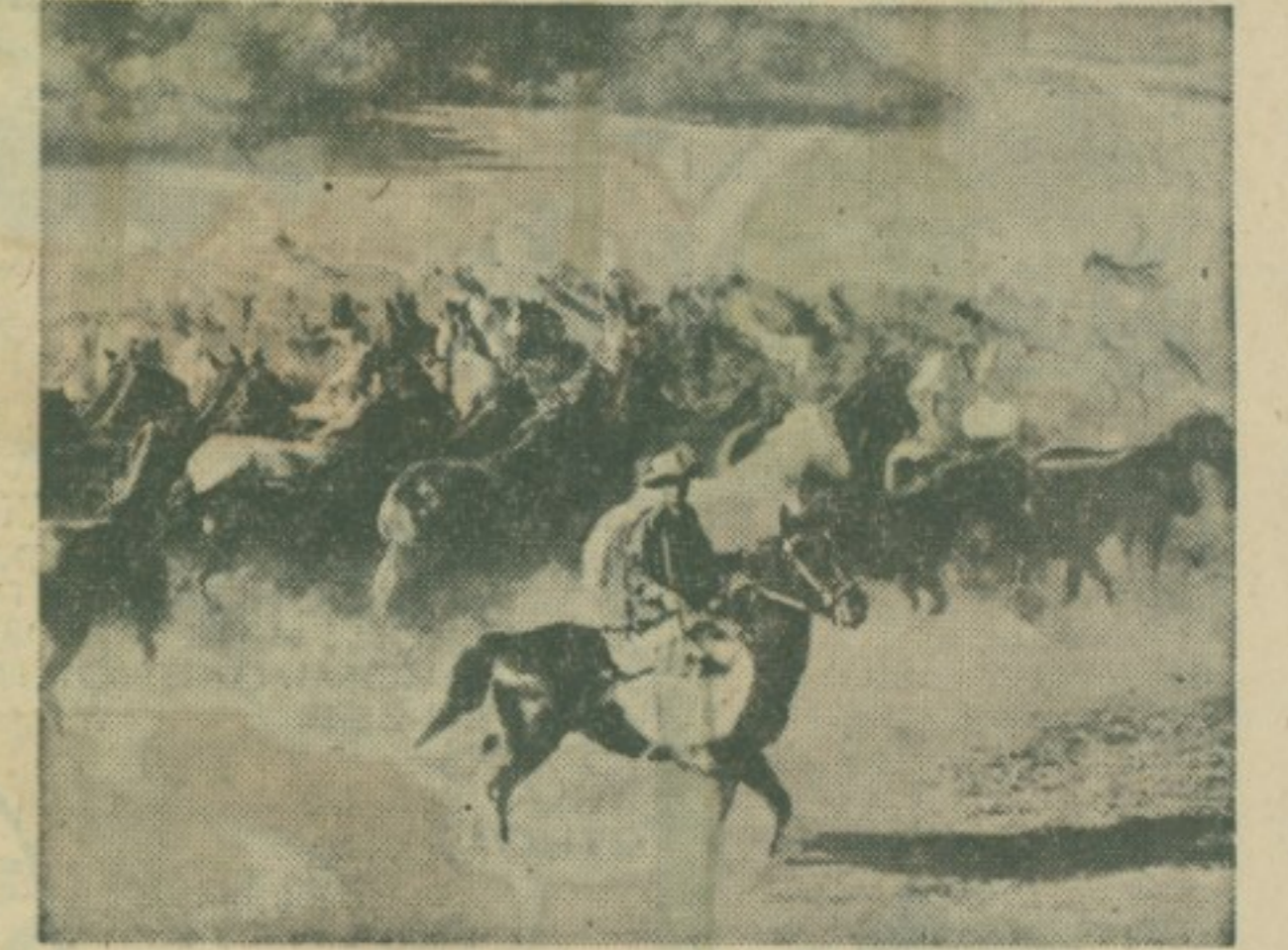
Доцније, један други пастув, боје челика, очију светлих као жеравице и сребрнате гриве и репа, пао је у ропство. Догодило се то на равницама крајњег северозапада. Али, он се није мирно с тим да остане заточеник. Уграбио је прилику да нападне четири каубоја кад су га привезивали, прескочно високу оgradu и побегло. Од тога дана живео је у пустиим пределима Монгане, крећући се искључиво ноћу. Каубоји су га виђали како поносито стоји на избочинама стена. Док се његово лепо тело оцртавало према светлом небу, грива и реп чаробно су светлели. Имао је обичај да дуго стоји неподвижан, а затим би се нагло окренуо и нестало као да се растопио у тами, док би његов бран топот одјекивао кроз ноћ. После неколико дана, појавио би се стотинама километара далеко од тог места.

Тако је то трајало годинама. Али, једног дана пастув је иш

чекао и никад га нико више није видео.

Последњи из великог „племена“

Око 1920 године, кад је почело ограђивање земље и кад је у Америци укинута слободна паша, чопори полудивљих коња стали су се нагло профривати, како у Тексасу тако и у Аризони и Новом Мексику. Потом је изгласан закон по

коме влада сваке америчке државе може да изда право на пашу на државној земљи власницима околних ранчева. Наравно, одгајивачи стоке нису били вољни да пашу коју плаћају деле са хордама романтичних номада ван закона. Чак су израчунали да сваки мустанг попасе дневно десет килограма траве, колико је иначе потребно доброј крави и стаду од пет оваца.

коњима

Због свега тога сточари су, уз помоћ државних органа, организовали велике хајке на мустанге, у којима су употребљени чак и авиони. Летећи ниско, пилоти су проналазили места где се они крију, приморавали их да напусте та своја неприступачна али удобна склоништа, и гонили их према заседама. Коњи који су имали на себи заштитни знак враћани су власницима, други су

привикавани на јахање, трећи на вучу. Извештан број неукротивих употребљаван је за каубојска родео-такмичења, док је већи део продаван фабрикама за прераду хране за живину, псе и мачке.

После Другог светског рата ова се храна у Америци много тражи, па је створено широко тржиште коњског меса. Само за осам првих послератних година ухваћено је у Невади око

100.000 полудивљих коња. Приликом оваквог лова, људи су са животињама поступали нечовечно. Кад их ухватише, каубоји би им везали о врат тешку аутомобилску гуму. Избежљиве животиње јуриле су, вукући гуму све док се не сруше потпуно исцрпене. Тада су их товарили у камионе и возили у фабрику.

Против оваквог поступања први је устао амерички фотограф Верне Вуд. Он је покренуо кампању да се стане на пут немилосрдном мучењу животиња, а истовремено је предложио да се одабере 400 до 500 мустанга којима ће се доделити резерват у врлетима државе Вајоминг. Вуду се придружила Вилма Џонсон, чијом је заслугом у Невади донет закон по коме се у лову на мустанге не смеју употребљавати моторна возила нити авиони. Сем тога, у тој држави је дозвољено хватање полудивљих коња једино ако је у питању заштита пашњака.

Сматра се да у Северној Америци данас нема више од 20.000 мустанга.

СУСЕДИ ИСТРАЖИВАЧА АНТАРКТИНА...

Овај снимак потиче из Шеклтонове базе, полазне тачке сер Едмунда Хиларија који је недавно, као што је читаоцима познато, у „трци“ са истраживачем Фуксом први стигао на Јужни пол. Својих нових суседа — људи — пингвини се уопште не боје. Адели-пингвини знатно су мањи од краљевских пингвина. Своја јаја полагају лети, док њихови већи „рођаци“ леже на јајима усред зиме. Њихова гнезда су обичне гомилице камења, но упркос томе доћи ће до огорчене борбе ако су на исто гнездо „бацила око“ два пингвинска пара.

КРОЗ живот и школу

Јелке од ПЛАСТИЧНЕ МАСЕ

У целом свету улажу се велики напори да се сачува преостала шума, али исто тако и

да се обнови. Учињено је углавном много, а има и интересантних примера. Да би се бар донекле спречило уништавање шумског подмлатка, у Америци су при крају прошле године почели да производе јелке од пластичне масе. Те јелке изгледају врло лепо и опремљене су танким електричним кабловима.

обад БРЖИ ОД АВИОНА

Мерења која је извршио немачки природњак Рудолф Лемел показала су да обад лети брзином од 1.240 километара на сат, што значи да је бржи од већине млазних авиона. Овај природњак тврди да најбржа животиња на земљи није гепард већ ној, који може да развије брзину од 120 километара на сат. За њим долази гепард са 110, северни јелен са 90 и зец са 75 километара на сат. Најбржа риба, сабљарка може да развије брзину од 110 километара на сат.

Посматрајући РИБЕ

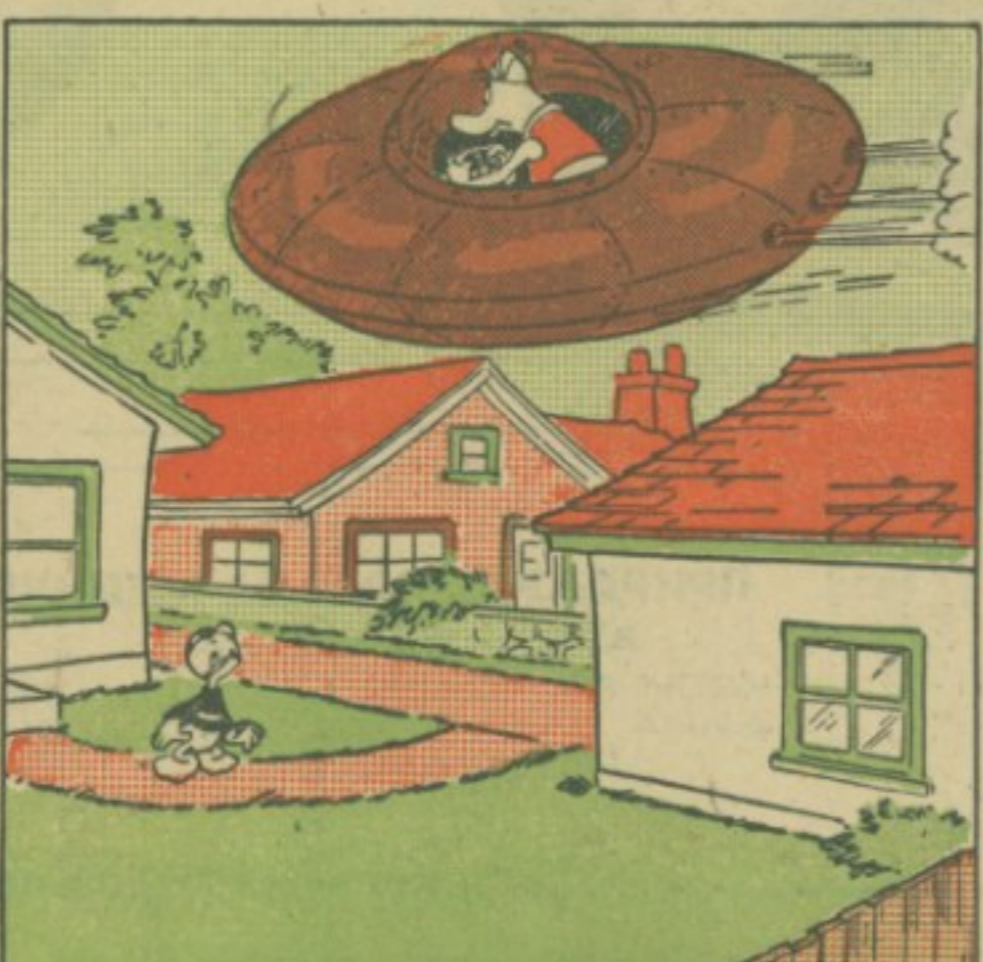
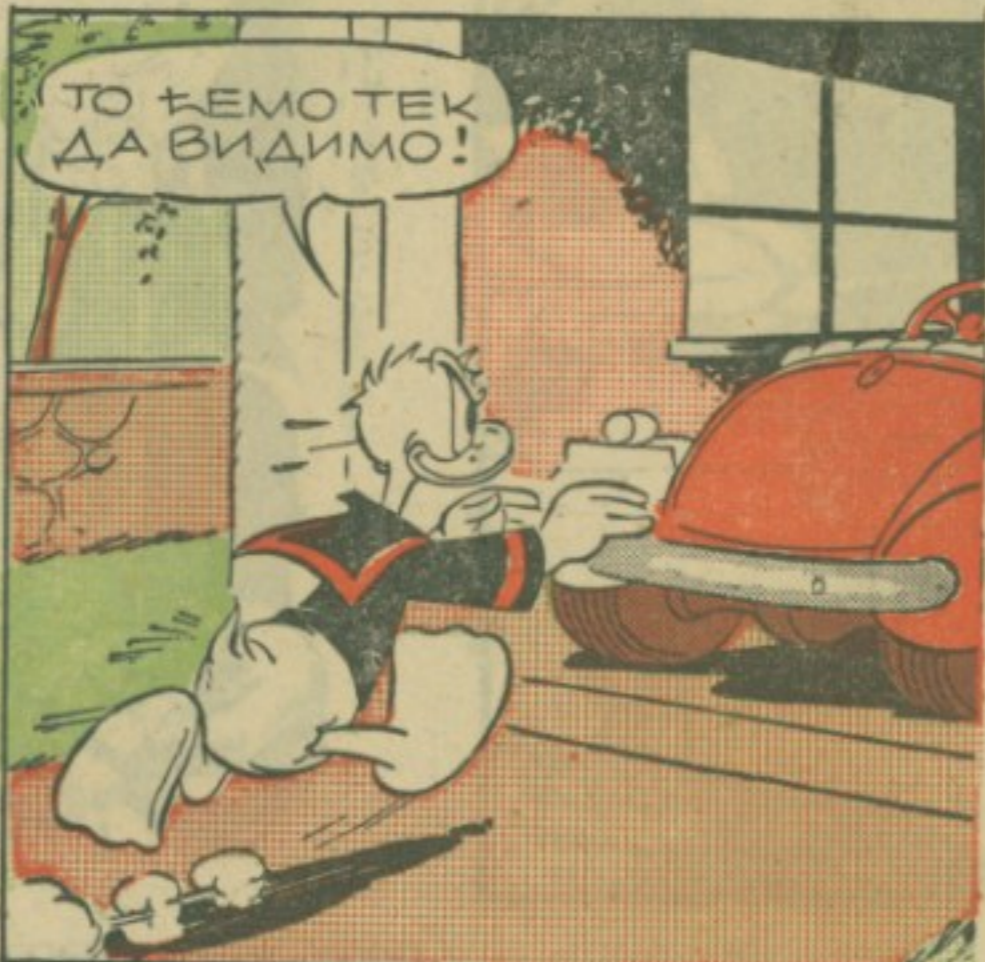
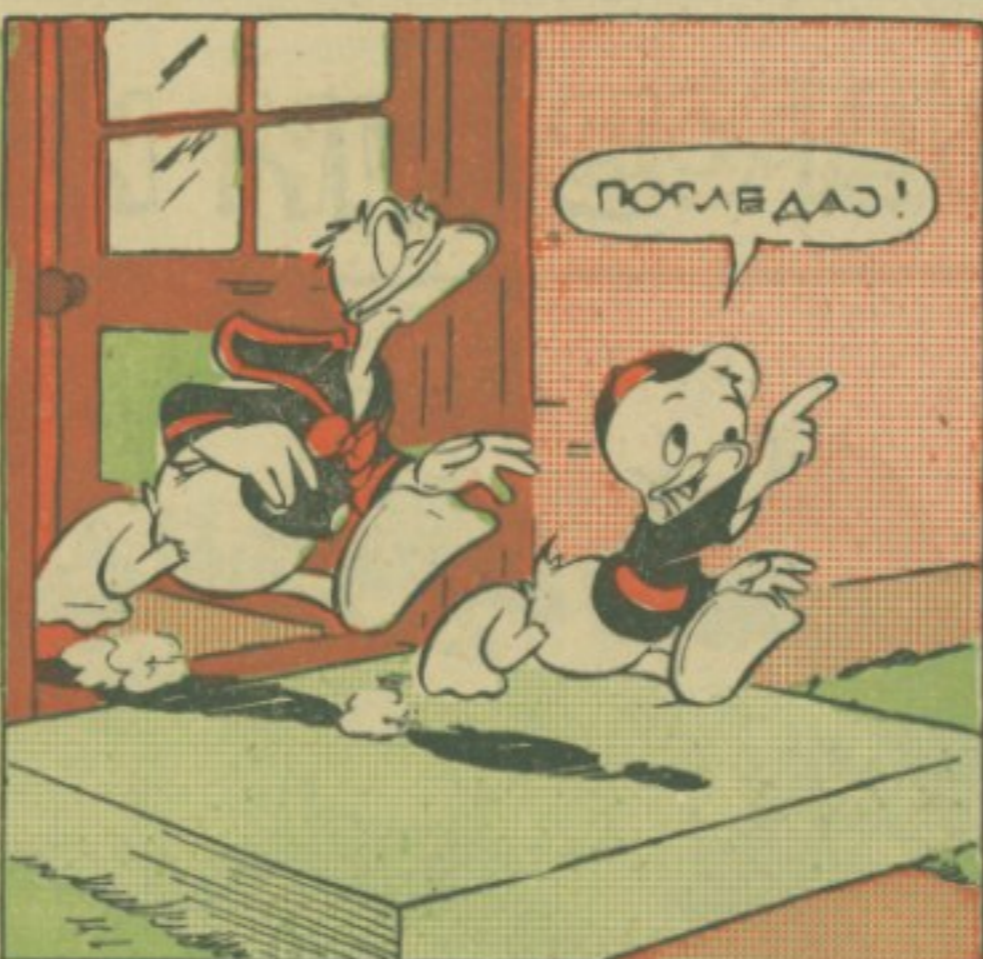
Природа је колевка проналазака — често се каже. И Енглец Едмунд Ватс посматрао је покрете и линије лососа и туне. На основу тога израдио је нацрт новог моторног теретњака „Вејбрица“.

Облик лососа инспирисао га је да изради подводни труп брода, а према туну су направљена подводна репа пераја дуга пет метара а широка 75 сантиметара, која се пружају на задњем делу брода са обеју страна. По његовом мишљењу пераја ће омогућити броду већу брзину и лакше окретање.

Едмунд Ватс сматра да ће нови брод моћи лако да се прилагоди и новом извору енергије какав пружа „Зета“. Брод је тако конструисан да се у његову унутрашњост може довести морска вода која ће можда ускоро служити као гориво.

Посада се састоји од педесет људи. Сваки члан посаде има своју кабину. На броду се налази базен за пливање, сала за одмор и разоноду, периониша и сушионица рубља, као и бифе.

Брод „Вејбрица“ креће се по моћу дизел-мотора који троши тешко дизелско уље, и једне помоћне глинске турбине. Ово је први трговачки брод на свету снабдевен оваквим помоћним уређајем. На броду се налази и специјални резервоар капацитета осам тона за отпатке уља које се из резервоара избацује у специјални шлеп у луци да би се избегло загађивање мора близу обале.

Кад се наше дете буну и опире што га суботом водимо у купатило, оно и не зна ко је те „муке“ изјаснило и на кога би требало да се љути. Јер да је рођено пре само 150 година оно уопште не би било изложено оваквим „испаштањима“. Културни народи Старог века као што су били Египћани, Грци и Римљани знали су за купање, које је тек у току прошлог столећа широко прихваћено.

Према подацима који се могу добити из изложби грађевинарства у Лондону, људи на Западу су столећима, уместо купањем, отстрањивали прљавштину трљањем, чешањем итд.

Обичај купања суботом потиче из Средњег века, јер су тога дана калуђери обично прапи ноге — и само ноге! Тек средином 19 века, за време владавине краљице Викторије, у Енглеској почиње да се уводи купање читавог тела.

По Лоренсу Рајту, организатору поменуте изложбе, прва када која је уопште позната,

КАДА ЈЕ КУПАЊЕ

се користили искуством Египћана и Грка и купање је постало саславни део и потреба њиховог свакидашњег живота. Јавна и приватна купатила у старом Риму била су украшена уметничким радовима и грејана топлим ваздухом. Римљани су уместо сапуна употреб-

нађена у дворцу Кнесиса на Криту — данас стара око 3650 година — изгледала је исто овако као што изгледају хиљаде и хиљаде када које се данас производе. Једина разлика је у томе што је она била начињена од земље.

Египатски фараони су много ценили купање. Римљани су

БИЛО ГРЕХ...

љавали разна уља за мазање, а потом су нарочитим инстументом, који се звао „стригилс“, отирали прљавштину. Ову исту нараву с кривом оштрицом употребљавали су и стари Грци.

— Кад су Римљани напустили Британију, — вели Рајт — они нису са собом понели и своја купатила. Али, нико се у то време њима не користи. Европа је још неких хиљаду година после пропасти римске империје „остала неопрана“.

Једино су по манастирима наставили да стружу прљавштину и перу ноге суботом.

За широке масе купање чак није било препоручљиво: вера га је забрањивала, истичући да је грех бити го. „Онима који се добро осећају и који су здрави, а нарочито младима, купање није неопходно“ — учио је свети Бенедик.

— Све до краја 18 столећа, — каже даље Рајт — нико није много марио да буде чист. За краљицу Елизабету се говорило да се купа једном месечно, па било то потребно или не.

НАШИ НАЈВИШИ САВРЕМЕНИЦИ

Највиши живи човек је Иранец Сијак Ријад Кан. Овај Еверест људског рода висок је 327 сантиметара и тежак 212 килограма. Његово тело је сразмерно развијено, али је глава двапут већа од главе нормалног човека. Пошто не жели да привлачи пажњу света, Сијак врло ретко излази из куће. Одбио је све понуде за ангажмане у циркусима и на филму. Ирански син је био нормалног раста до своје осме године.

Друго место припада Кинецу Чанг Ју Лину, који је висок 286 сантиметара. Затим долазе: Рус Качаниов са 283 сантиметра, Алзашанин Крав са 275 и Холанђанин Јан фон Албрехт висок 269 сантиметара.

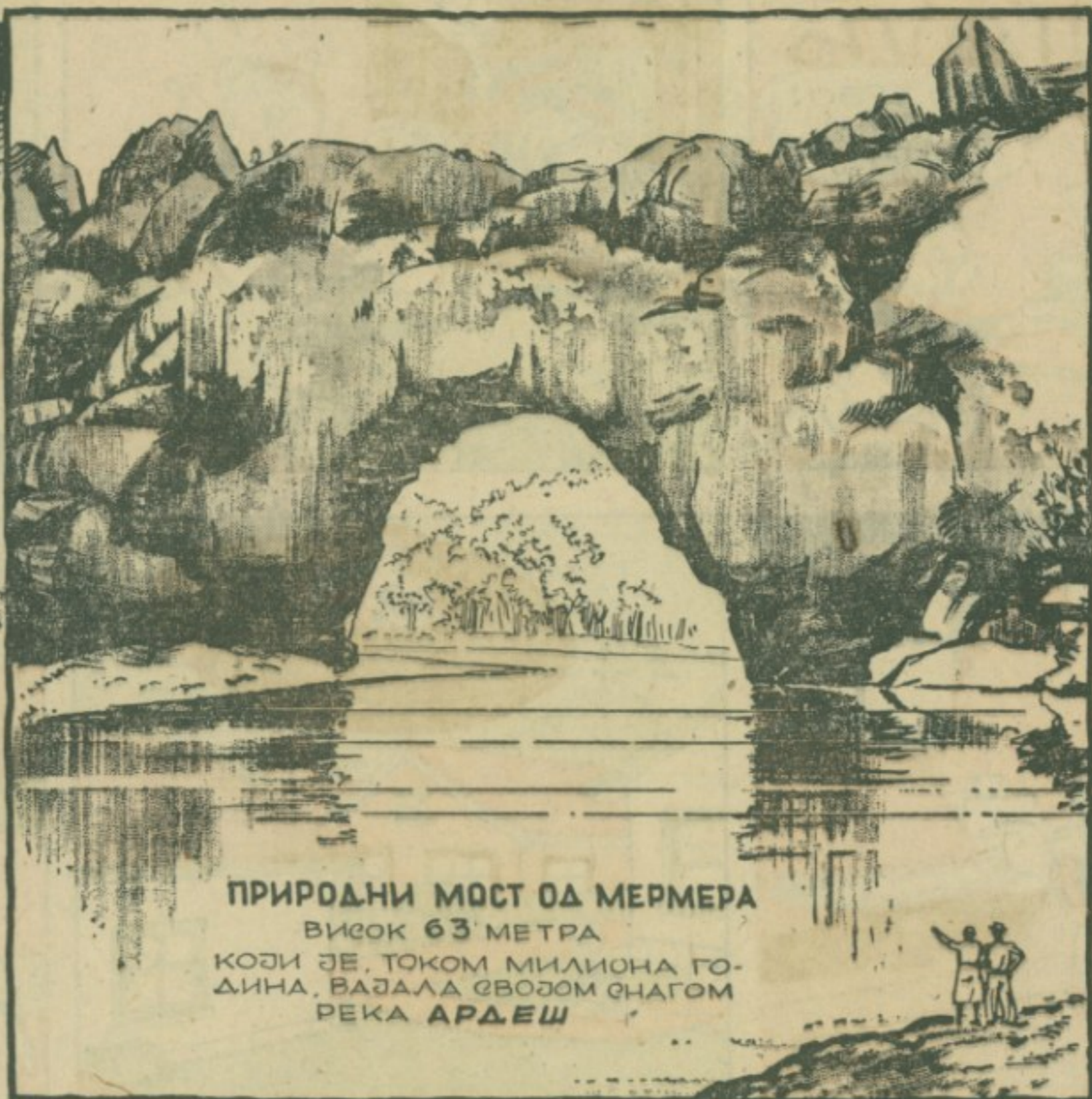

Ripley's ВЕРОВАТИ ИЛИ НЕ!

ЈЕДИНЕ ЖЕНЕ НА СВЕТУ КОЈЕ НИКАД НЕ СТАРЕ

ПРИПАДНИЦИ ИНДИСКОГ ПЛЕМЕНА ОРАНГ - САКИ ДОЛАЗЕ НА СВЕТ СА 60 ГОДИНА И СВАКОГ РОЂЕНДАНА ОДУЗИМАЈУ ОД ТОГА ПО ЈЕДНУ ГОДИНУ!

ПРИРОДНИ МОСТ ОД МЕРМЕРА ВИСОК 63 МЕТРА КОЈИ ЈЕ, ТОКОМ МИЛИОНА ГОДИНА, ВАЈАЛА СВОЈОМ СНАГОМ РЕКА АРДЕШ

ЧОВЕК БЕЗ ИМЕНА

(1774 - 1820)
СИН ГРОФА ЖОАКИО ИЗ СИЊИ-АБЕЈА, У ФРАНЦУСКОЈ БИО ЈЕ РОЂЕН, ЖИВЕО ЈЕ И УМРО БЕЗ ИМЕНА ЗБОГ ТОГА ШТО ЈЕ ЊЕГОВ ОТАЦ, ВЕРОВАО ДА ЈЕ ТО ЈЕДИНИ НАЧИН ДА МУ ОБИГУРА ПОТПУНУ СЛОБОДУ!

ОТРОВНА РИБА (Scorpaena Plimeri) СА ОБАЛА ФЛОРИДЕ ОШТРЕ БОДЉЕ ЊЕ НИХ ПЕРАЗА ПУНЕ СУ ОТРОВА

НАЈВЕЋИ ВИЦИКЛ НА СВЕТУ

ДУГ 7,5 МЕТРА, ТЕЖАК 137 КГ И НОСИ 10 ЛУДИ НАЧИЊЕН ЈЕ 1896 И ПОШ ОДЛИЧНО СЛУЖИ (ГРИНФИЛД ВИЛИЦ, У АМЕРИЦИ)

COPY. 1951. KING FEATURES SYNDICATE, INC. WORLD RIGHTS RESERVED.

У задимљеном и већ прелуном кабару „Вангард“, чувеном у Њујорку, те априлске вечери 1953 сопственик се нешто препирао с једним високим младим прицем.
— Не тражим никакву награду, — говорно је црни младић. — Дозвољите ми само пет минута да певам.
— Јеси ли учлањен у синдикат певача?
— Не. А и како бих? Ја већ седам година немам сталног запослења...
Сопственик, послован човек, није хтео да губи време:
— Хајд, нека те ђаво носи!

ХАРИ

Само ни секунд више од пет минута!
Те вечери, непознати певач остао је на подијуму све до два сата по поноћи. Публика је хтела да јој он пева... он и нико други.
Идуће вечери певао је опет. И тако из вечери у вече. Сопственик „Вангарда“ давао му је по 30 долара, доцније и више. Али, певача ипак није могао да задржи. Тај докар је убрзо постао тесан за његов глас...
... Глас који познају сви људи битељи песме и музике на свих пет континената. Глас који слушамо са плоча, на радију и у биоскопу. Глас Харија Белафонте...

СУДАР ВЕШТАЧКИХ САТЕЛИТА

После пуштања прва два вештачка Земљина сателита, многи су се питали да ли је могућно да се они сударе. На то питање одговорно је амерички стручњак др. Сингер:
— Судар између два спутника, кад би они наставили да круже око Земље, сасвим је могућан, али — кроз неколико стотина милиона година.

ГАЈГЕРОВ БРОЈАЧ ПРИЧВРШЋЕН ЗА АРТЕРИЈУ

Да би могли да проучавају циркулацију крви животиња, научници са једног универзитета у Јужној Калифорнији начинили су мали Гајгеров бројач, знатно мањи од палидрваца који може да се причврсти са спољне стране срчане артерије животиње над којом се врши експеримент. Пошто се то обави, животињи се убризга радиоизотоп. Јачина радиоактивног зрачења, зависна од јачине крви у артерији, преноси се на Гајгеров бројач. На тај начин се тачно зна колико се шире односно скупљају артерије под утицајем извесних лекова и дрога.

Чудан родослов
Син лучког радника са Мартиника и црквице са Јамајке, Хари је имао чудан родослов. Један његов предак по мајци био је енглески морнар с брода „Калинео“ који су гусари заробили још 1797 године. Дед по оцу, Француз, био је потомак неког италијанског до сељеника, од кога и потиче име, Белафонте. А он сам, после свих тих укрштања раса и народности, угледао је света у њујоршком Харлему...

Белафонте

нов извор недаћа за малог Харија.
Када се једне вечери враћао из школе, пресрела га је група бедих дечака под вођством неког Била.
— Још си овде! — довикнуо му је Бил претећи. — Кад ћеш се најзад вратити на своје „ђаволе острво“?
— Кад ми купиш карту, — одговорио је дечак неустрашиво.
— Узећемо ти, црна наказо, једно место али за болницу! И нападачи се устремиле на њега. Пошто их је било десеторица, Хари покуша да побегне. Није успео. Свег изубијаног, оставили су га на тротоару.
Хари ово није заборавио. Кад је првом приликом вратио Билу мило за драго, умешала се полиција. Малишана су одвели у затвор.

— Идући пут послаћемо те на Ватрено Острво, у поправилиште, — рекли су му на растанку.
Дечак није сачекао ово. И мајци је, изгледа, било доста трешења тепиха, и они се једног дана нађоше на Јамајци. Ту је малишан код деде и бабе, провео пет безбрижних и срећних година.

„Награда“ за пожртвовање
... Хари више није дечак. Напад Јапанаца на Перл Харбур затекао га је као морнара у Сан Педру, у Калифорнији. За време забаве приређене у морнаричком логору дошло је до инцидента у коме је тешко повређен један морнар белац. Да би га спасао, Хари је дао своју крв.

Сутрадан су га позвали у команду, на саслушање.
— Шта се то догодило, Белафонте?
Он је све испричао.
— Осам дана затвора, — гласила је одлука. — Нека ти то буде наука да више не прљаш крв белаца!
Кад је скинуо униформу, није знао куда ће. Прихватио се свих послова које би му понудили. Неко време чисто је стазе у њујоршком Централном парку, био чувар докова, брисао прозоре ноћних локала на Бродвеју, водио у шетњу туђе псе.

Али, за све то време у њему је живела једна друга личност. Иако тада није знао ни један нотни знак, памтио је све мелодије које је још у детињству и доцније чуо — готово сав мелос са Карамба.
Требало је да дође вече у „Вангарду“ па да свет упозна оно што се крило у њему. И да амерички Црнци — после Пола Ропсона, Еле Фицџералд и Луиса Армстронга — стекну још једног „амбасадора“ који ће својом славом утицати да милиони Америка наца црне пути добију рањ човека.

Стручњаци сматрају да је Белафонте спасао америчку песму од декаденције, а омила дину од масовне хистерije у коју их је водила претерано сензуална музика. Па ипак, њему још нису отворена сва врата. Када га је Ото Премин гер ангажовао да са Дороти Лендрич игра у филму „Кармен Џонс“, људи су питали чувеног редитеља да случајно не жели своју пропаст. А недавно је гувернер Јужне Каролине хтео да казни са по 5.000 долара све биоскопе у којима се давао филм „Сунча но Острво“ — зато што Хари Белафонте и бела глумица Џоан Фонтен пију из исте љубске кокосовог ораха!

ПИСМО ПУТОВАЛО ЧЕТРЕДЕСЕТ ГОДИНА
Писмо бачено у сандуче 1917 године стигло је ових дана адресату у Лонг Ајленду, у САД. Раздаљина између стана особе која је писмо примила и поштанског сандучета у које је било бачено износи — сто метара!
ЦИНОВСКИ ХЕЛИКОПТЕР
После авиона TV-114, у Совјетском Савезу је пуштена у саобраћај још једна летелица огромних размера: хеликоптер МИ-6, чија ознака носи прва слова презимена његовог конструктора Мила, а покрећу га два турбореактора. Приликом јавне пробе, хеликоптер је подигао терет од 12 тона на висину од 2400 метара и тиме потукао рекорд најбољег америчког хеликоптера који је конструирао инжењер Сикорски, Американца руског порекла. Његов хеликоптер је терет од шест тона подигао на 2000 метара.
МИ-6 је први хеликоптер који може да прими око 80 путника, пружајући им удобност као у путничком авиону. Сем тога, он може да пребације брзо и лако на приступачна места тракторе, булдожере, тешке машине и велике количине грађевинског материјала.

ВОРОМПАТРА

ТРАГОВИМА

непознатих

ЖИВОТИЊА

још чуднијих животиња и птица.

Кад је 1658 године адмирал Етјен де Флакур објавио „Историју великог острва Мадагаскара“ он је у својој књизи дао низ тачних података и о животињском свету који се толико разликује од фауне афричког континента. Многи од тих података дуго су сматрани за чисту измишљотину и истина о њима утврђена је тек после неколико векова.

Говорећи о „птицама које живе у шумама“, де Флакур између осталог каже:

„Воромпатра — то је велика птица која живи на Мадагаскару и коју домороци никако не могу да улове због тога што се она крије у најзабаченијим деловима острва“.

Каснији путници и истраживачи донели су у Европу подобије, али још фантастичније појединости о овој птици. Они су потврдили да она носи огромна јаја, много већа од нојевих. Та јаја су толико велика да њихове љуске домороци употребљавају као судове за чување питке воде. Фердинанд фон Хошштетер писао је о њој следеће:

„Домороци Мадагаскара дошли су на Морисово Острво да купе рум. Донели су са собом судове за рум: љуске од јаја осам пута већих од нојевих и сто тридесет пута од кокошијих у које могу да стану два галона (9 литара) течности. Они су нам испричали да у густој трсци налазе с времена на време таква јаја, али да им се веома ретко укаже прилика да виде и птицу која их носи“.

Наравно, нико није поверовао тим причама. Јер, у то време је и ној, са своја 2,5 метра, сматран за чудовишну птицу. Колика је онда морала да буде птица чија су јаја осам пута већа од нојевих?

По мишљењу неких оријенталиста, све те приче биле су само одједи легенде о птици року, оној циновској крвожедној грабљивици која је једном омиљена тема разговора старих арабских морепловаца. Она је била толика, причали су они, да је наступао сумрак кад би узлетела: њена крила заклањала су сунце. Толико је јака да у својим канџама може да понесе чак и једнорога на чијем је рогу нанизано неколико слонова.

Свакако се сећате да је један од јунака из „Хиџеду и једне ноћи“, Синдбад морепловац, морао да се бори с том невероватном птицом пошто је открио једно њено јаје:

„Права лопта огромне висине која је у обиму имала педесет корака! — тврдио је Синдбад.

Педесет корака! То је знатно превазилазило огромне „љуске“ за које се говорило да се могу наћи на Мадагаскару. Но, узимајући у обзир бујну машту Арабљана, може се претпоставити да су они у својим причама о великој мадагаскарској птици само увећали њене заиста фантастичне размере.

Али ...

Ипак истинито

Године 1834 француски путник Гудо нашао је на Мадагаскару половину љуске од јајета невероватних размера коју су домороци употребљавали као неку врсту пехара. Он је нацртао љуску и пртеж послао познатом парискком орнитологу Житу Вероу, који се у то време налазио у Кептауну. На основу тог цртежа Веро је птицу која носи тако циновска јаја назвао „епиорнис“, то јест „птица огромног раста“. Неколико година касније, кад се Димарелу осмехнула срећа да 1848. у близини Дијега Суареса нађе цело јаје, показало се да је име „епиорнис“ потпуно оправдано. „У јаје је — пише Димарел — могло да стане више из тринаест бутела“.

Најзад, 1851 године, кад је капетан трговачке флоте Малавуа донео на поклону Парискком музеју два јајета висока 32 сантиметра, било је званично признато постојање циновске птице. Запремина тих јаја износила је око осам литара, а у свако од њих могло

Љубитељи „научних авантура“ топло су поздравили књигу белгског зоолога Бернара Ејбелманса „Траговима непознатих животиња“ која је недавно објављена у Француској. Из ње доносимо неколико занимљивих поглавља.

Године 1849 једна група ловаца на гуљане подигла је логор на острву Резолуши. Једног дана, идући за псима по трагу неке велике птице, ловци су је изненада угледали у чељустима једног од паса.

Ухваћена птица имала је тамносиво и љубичасто перје на глави и врату. Леђа и део крила били су јој маслиностазелени са светлозеленим тачкама. перје на крају крила и репа металносиви, груди сивољубичасте, док је под репом имала велику белу пегу. Кљуц јој је био кратак и дебело, а ноге јаке и црвене.

Ловци су птицу стрпали у лонац, али су кожу и перје сачували и продали. Захваљујући неком чудном случају испуњена птица доспела је у руке Волтера Ментела, који је на тај начин могао да јави у Лондон да је „изумрла“ птица таква — жива.

Читав век касније — 1949 — природњак Џефри Обрел ухватио је у замку две такахе — птице и као праве „филмске звезде из света птица“ снимно их са свих страна, да би их потом пустио на слободу.

ни су сматрали да су приче домородаца о њој само — приче. Међутим, 1847 године истраживач Волтер Ментел нашао је лобању и неколико костију које су несумњиво припадале некој великој птици. Он је нађене кости послао у Лондон својој оцу, познатом геологу, саопштавајући му у писму да ти остаци вероватно припадају птици коју на Северном Острву називају „мого“, а на Јужном „такахе“.

ТАКАХЕ

15.000

километара на сат — у лабораторији

Потребна су свестрана и детаљна испитивања у разним областима науке пре него што први ваздушни брод крене кроз свемир. Једно се састоји у проучавању дејства ваздуха на зидове брода који јури надзвучном брзином. У ту сврху мале макете бродова стављају се у специјалне тунеле кроз које струји ваздух брзином од 15.000 км. на час, загрејан до 9300 степени.

Засада, лабораториске могућности не дозвољавају да струјање оволико загрејаног ваздуха траје дуже од једног дела секунде, па је тако сто првих опита трајало свега 15 секунди. Ово се неком може учинити безначајан опит, али овакав закључак није тачан. Помоћу нарочитих справа забележени су веома важни резултати дејства јако загрејаног ваздуха на разне материјале од којих су макете биле начињене.

Муке са Страдиваријем

Белгиски виолиниста Шарл Фоадар за време недавне турнеје по САД поверио је новинарима да у ципу увек има тубу најбољег лепка како му се његова виола, за коју је у своје време дао 65.000 долара (око 20 милиона динара), не би распала у рукама.

Нагле промене температуре изазивају раздвајање на спојницама и ја сам принуђен да поједине делове држим заједно увлачећи у пукоштине лепак који се брзо суши. Понекад ми се догоди да ово морам да чиним усред концерта. Није никакво чудо што моја виола због тога нимало лепо не изгледа, али бар успевам да свирам на њој.

Фоадарову виолу начинио је 1731 године чувени конструктор музичких инструмената Антонио Страдивари, а један од њених сопственика био је и Николо Паганини.

Тајанствени леопард-хијена

Становници Родезије одвајкада су причали о некој страшној животињи која им уништава стоку и напада људе. Невероватно брза и свирепа, она се појављује само ноћу, претварајући торове у крвава разбојишта, а увек успева да избегне свим засадама. Чисто сујеверје — сматрали су бели досељеници. — Још једна прича о крвожедним чудовиштима!

ЛЕОПАРД-ХИЈЕНА

Међутим, 1926 године мајор А. Купер приметно је у Јужној Родезији огромну мачку необичног изгледа и успео је да је убије. Била је то заиста необична животиња. Веома је личила на леопарда, а имала је густо крзно с тамним тачкама које су се утапале једна у другу. У почетку се мислило да је то мелез леопарда и хијене. Домороци су је називали нсуи-физи, што значи хијена-леопард. Међутим, научници су касније утврдили да је то заиста посебна, дотад непозната звер из породице мачака. Већа од лава, страшнија од тигра, лукавија од леопарда и бржа од риса, она је вековима успевала да остане непозната. Тек последњих година природњаци су ухватили неколико живих примерака ове необичне животиње.

Воромпатра — птица рок из арабских прича

„Научне авантуре“ на острву Мадагаскару одводе нас у далеку прошлост, траговима

ИЗ ДЕТЕЊЕГ ДОСТАВА

АЛИ ТЕК ШТО ЈЕ РОБИН НАПУСТИО ШУМСКУ ЧИСТИНУ УГЛЕДАО ЈЕ...

РАЗБОЈНИЦИ! НАОРУЖАНИ... И ИДУ ПРЕМА КУКИ СТАРОГ ХЏУА! НЕ СВИЂАЈУ МИ СЕ ЊИХОВА ЛИЦА!

СТАРИ ХЏУ У СМРТНОЈ ЈЕ ОПАСНОСТИ! Д ЈА НЕМАМ ДРУГОГ ОРУЖЈА СЕ М ЊЕГОВОГ ВЕЛИКОГ ЛУКА ОД ТИСОВИ НЕ! АЛИ, ДА ЛИ ЊУ ИМАТИ ДОВОЛЈНО ЧИНАГЕ...?

А ТАДА, УЗ ПРОДОРАН ЗВИЖДУК, ИЗ ВЕЛИКОГ ЛУКА ПОЛЕТЕЛА ЈЕ СТРЕЛА...

ЗАКЛАЊАЈУКИ СЕ ЗА ДРВЕКЕ, РОБИН ЈЕ ПОХИТАО КУКИ СВОГ СТАРОГ ПРИЈАТЕЉА...

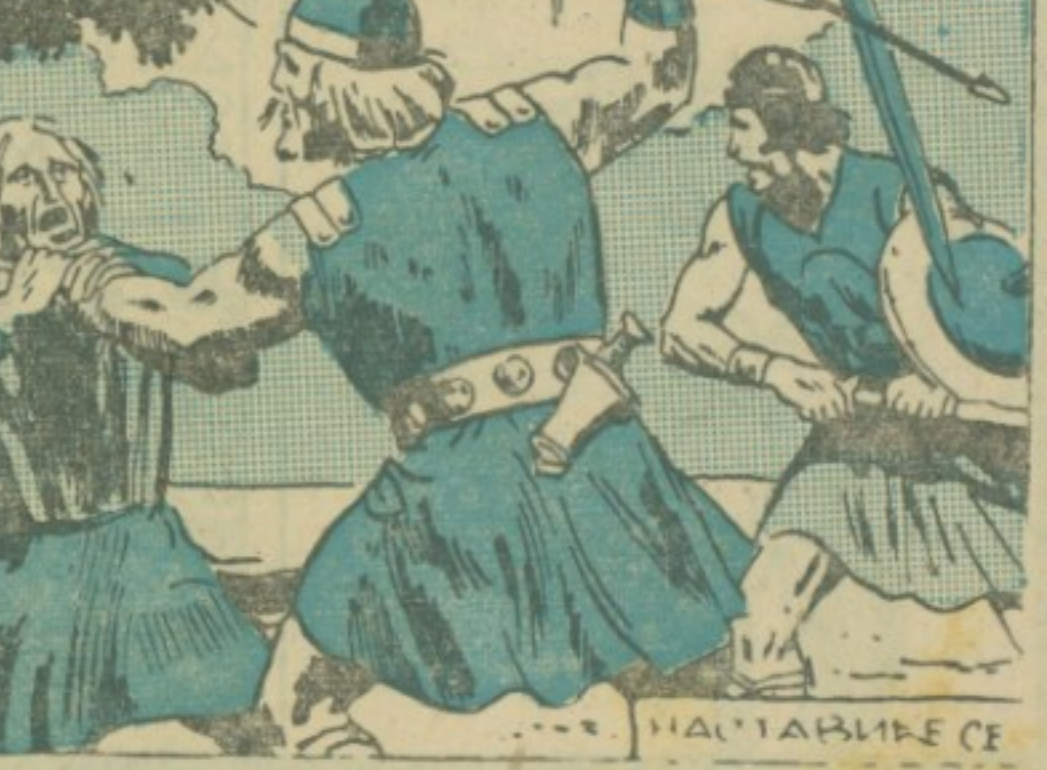
ОДВЕДИ НАС ДО МЕСТА ГДЕ ПРОЛАЗЕ СТАДА ВЕЛИКИХ ЈЕЛЕНА... ИЛИ, ОДЕ ТИ ГЛАВА, СТАРЧЕ!

ЈОШ... ЈОШ МАЛО... НЕ МОГУ ДА ИЗНЕВЕРИМ СТАРОГ ХЏУА

МОЈ МАЧ... ИЗБИЈЕН МИ ИЗ РУКЕ!

БРОДОВИ, ОСТРВА И ПРОВИНЦИЈЕ: ЗГОДИЦИ НА ЛУТРИЈИ

Мудри Кинези, који су обогатили нашу цивилизацију многим драгоценним тековинама, изумели су и једну игру познату од давнина под именом игре на срећу или лутрије. Још пре више од 4.000 година, у Кини је владала права страст за онкладама и лутријом. Постојале су две врсте: пак-коп-пин, обична лутрија, и веј-синг, која је имала многе варијанте и била врло сложена.

Занимљиво је да су се коцком и игром на срећу неки народи Старог века служили чак и за обављање врло озбиљних послова. Стари Јевреји и Египћани делили су између себе плодну земљу помоћу неочекиваног система лутрије. И живот античких Грка такође је био прожет лутријом. Највиши верски достојанственици и свештеници храмова бирали су коцком. Из казивања многих хроничара видимо да је лутрија исто тако одлучивала коју ће младу добити спартански младићи који су стасали за женидбу. Они су на жељивим лутријама могли добити, према срећи, лепу или ружну, вредну или леђу, витку или дебелу девојку. Девојком добијеном на лутрији свако се морао одмах оженити. Познат је случај чувеног спар-

танског јунака Лизандра, који је на лутрији добио жену врло сумњиве прошлости и одбио да ступи с њом у брак. Захваљујући свом имену и везама са спартанском владајућом хијерархијом, Лизандар је ипак ослобођен ове обавезе, али тек пошто је државној благајни платио велику новчану отштету. Познато је да су грчки управљачи знатан део својих прихода црпили од лутрије.

Још развијенија је била лутрија у Риму. У доба републике, за време државних свечаности „Сатурналија“, бацане су међу окупљени свет четвртасте плочице „апофорете“ на којима су били исписани разни добитци: добар оброк, одело, накит, коњ, бик, драгоцен ваз или роб. Том приликом долазило је често до крвопролића, а нису били ретки ни смртни случајеви. Може се замислити какво је разочарање чекало онога који би добио празну плочицу.

Император Август је за време свечаности дедио грађанима нарочите таблице са исписаним бројевима које су давале право учешћа у необичној лутрији. Сваки лоз је добијао, али су згодици били најразноврснији. Док је неко постајао сопственик одличног тркачког коња или пара-волова, други је добијао јевтину вазу од иловаче или неколико цигала.

Август је био измислио и распродају уметничких слика које су се могле видети само с налицја. Срећни добитник је односио кући дело неког цењеног мајстора, док су они које не би послужила срећа добијали рам с празним платном.

Најраскошније лутрије приређивао је Нерон, који је имао озбиљних разлога да подмићује народ и ласка његовој сујети. За време свечаности приређених у „славу вечне империје“ могле су се на лутрији добити ретке птице, бисери, драго камење, галије с робовима, острва, па чак и читаве провинције. Наравно, извлачење оваквог згодитка било је увек вешто припремљено, како провинције не би дошле у руке „недостојних“.

Најмлађи римски император Хелиогабал, који је умро с тек навршених 18 година, имао је много смисла за шаљиве лутрије-подвале. Познати су згодици од десет нојева, десет медведа и десет курјака, али и од десет скакаваца, десет килограма песка, десет мува и слично. Један поред другог стајали су добитник златне подуге и скакаваца, шест аршина свиле и лешине цркнутаг пса.

У Средњем веку лутрију су обновили вешти венецијански и ђеновски трговци да би се помоћу ње ослободили вишкова старе и некурентне робе.

У XVIII веку обновљене су старе спартанске женидбене лутрије. Неки Ногаре је у Паризу штампао 50.000 лозова од

по шест ливри. Лутрија је била намењена женама и имала је један једини добитак — самог Ногареа. Другим речима, она којој се осмехне срећа моћи ће да га узме за мужа, а у мираз ће добити 300.000 франака стечених продајом лозова. Како је у то време муж имао право да управља добрима своје жене, овај замашан износ имао је да припадне самом Ногареу. Јасно је да је посредни била вешто смишљена превара.

Да би напунуо увек празну касу и задовољио своју неутољиву „болест камена“, како су савременици називали манију Луја XIV за грађном веледеспотским дворца и јавних зграда, „краљ сунце“ је први основао државну лутрију и национализовао приватне установе те врсте. Највећи добитак износио је 20.000 ливара, што чини око 50 милиона данашњих француских франака. Приходи добијени од ове прве државне лутрије послужили су за подизање многих париских цркава, затим Пантеона, париске Војне академије, велике зграде на Марсовом Пољу и других.

За време Француске револуције Конвент је забрањено лутрију као неморалну игру, али је она убрзо поново успостављена да би држава дошла до финансиских средстава продајом конфискованих племићких имања. Наполеон је био одушевљени присталица лутрије као извора државних прихода. У његово време у Паризу је постојало 150 продавница лозова, а у свим земљама кроз које је пролазило организоване су „игре на срећу“.

★ *Кад пожар пустоши палубом брода, кад бира ломи његову ораду и оделачи у море катарке, кад машине престану да раде а крма откаже послушност, кад почне да се гаси и последња искра наде, тада кроз етар полети сигнал:*

SOS — *Број твојада!*
SOS — *Људи и опасности!*
SOS — *Брзо циљоме!*

Тај сигнал делује као волшебна реч. Кад га приме, сви бродови који се налазе у близини мењају курс и хитају настрадалима у помоћ. Из облик њих лука крећу бродови-тељачи, са аеродрома се дижу авиони... Али, да ли је увек било тако?

Вероватно се сећате оних страница из Жил Верновог романа „Деца капетана Гранта“ где путници шкуне „Дункан“ случајно налазе у желуцу вхваћене ајкуле боцу с поруком коју је, две године пре тога, бацно у море капетан Грант.

Тако су још и у прошлом веку поступали морнари кад би их, после каквог бродолома, таласи и морске струје избацили на пуста острва. Али, та „морска пошта“ била је врло непоуздана. Капетан Грант имао је срећу каква се догађа само у — романима. Јер, боца можда десетинама година да плива океанским простором а да је нико не примећује, или да се разбије о стење на обали.

Године 1784 потонуо је у Тихом Океану један јапански брод. Четрдесет и четири морнара успели су да се спасу и да стигну до једног ненастањеног коралног острва. Један од њих, Мацујама, написао је на дрвеној дашчици позив у помоћ, дашчицу је ставио у боцу, а ову бацно у море. До-

годило се да су аласи избацили боцу на јапанску обалу, недалеко од Мацујаминог родног града. Али, позив у помоћ закаснио је... 150 година! Боца је била нађена тек 1935 године.

Чак и у случајевима кад би наишла нека лађа и „покупила“ бродоломнике с њихове олупине или с пустог острва, они нису увек могли рачунати да су у потпуној сигурности. Јер, некада су за морепловце „спасиоци“ били ништа мање опасни од гусара. И једни и други сматрали су товар брода који тоне и имовину „спасених“ за свој плен, а често су од бродоломника тражили још и откуп. Догађало се чак да су несрећне људе продавали као робове или, да би сакрили трагове пљачке, једноставно убијали.

Римски императори Тит и Хадријан први су покушали да уношењем нарочитих одредаба у законе заштите животе бродоломника. Али, ти њихови закони били су кратког века. У Средњем веку постојао је обичај по коме су и бродоломници и њихова имовина сматрани својина оног феудалног господара крај чијих је обала настрадао њихов брод.

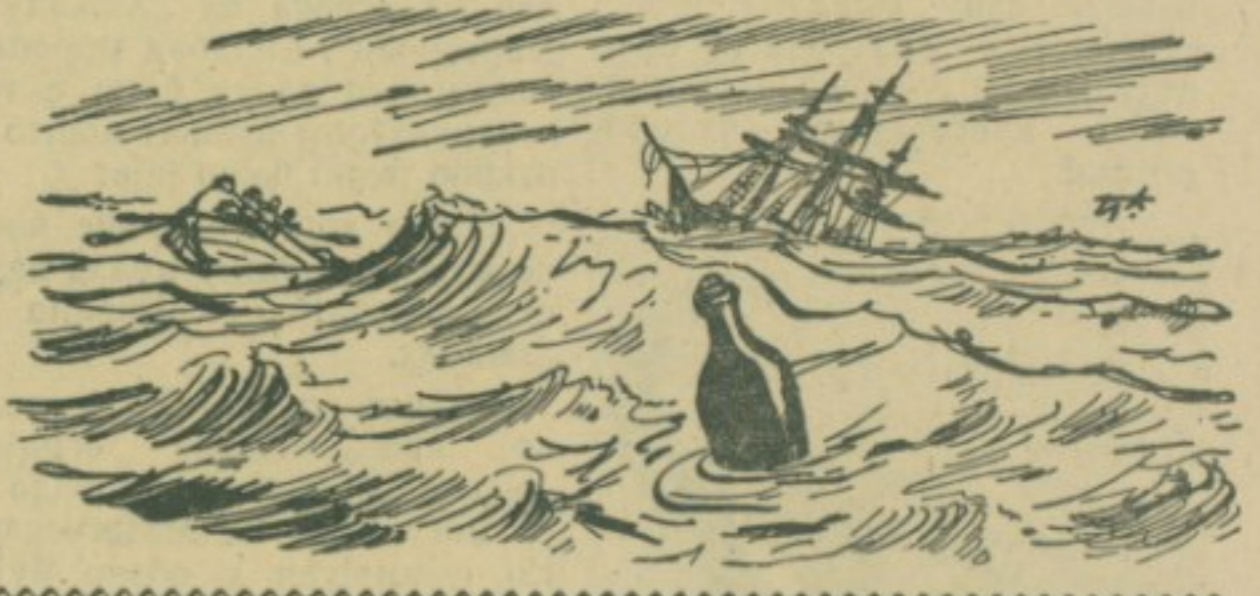
У 18 веку, у Нормандији, неки свештеник је, корећи своје парохијане због нередовног долажења у цркву, говорио да их за тај грех бог кажњава

тине што, ето, већ двадесет година није у близини њихове обале „удесио“ ниједан бродолом. Није прошао ни век и по од времена кад је на једном од острва у Балтичком Мору неки спахија, желећи да на лак начин увећа своје богатство, палио на обали ватре и тиме намамљивао бродове на оштро подводно стење.

Тек од краја 18 века државе су почеле да узимају морепловце под своју заштиту. Француска, а за њом и Енглеска, установиле су прве станице за спасавање на оним местима где се догађало највише бродолома. На најопаснијим морским „линијама“ почели су стално да крстаре бродови за спасавање.

У првој половини 19 века установљени су међународни сигнали за случајеве несреће: пуцање из топова и иштивање нарочите заставе, а ноћу још и испљивање ракетли.

Године 1896 појавило се ново, веома успешно средство за слање и примање вести: радио. Две године касније, 1898, један енглески пловени светионик добио је бекимичку телеграфичку. Са тог светионика је 6 марта 1899, после судара с паробродом „Метјуз“, први пут у историји морепловства путем радија послан позив у помоћ. Међутим, тада још није постојао јединствен међународни „сигнал несреће“. Најзад, 3 новембра 1906. Берлинском радио телеграфском конвенцијом, усвојен је међународни знак позива у помоћ — SOS.

Књџа — 7 милиона франака

Најскупља књига године биће „Пут на Месец“ од Жил Верна, коју ће штампати једна париска издавачка кућа. Илустрације ће израдити данас чувени млади француски сликар Бернар Бифе. Један примерак овог издања стајаће седам милиона француских франака.

ТОПЛОМЕР ЗА СЛЕПЕ

У Швајцарској је направљен топломер помоћу кога ће слепи болесници сами себи моћи да измере температуру. На спољној страни топломера причвршћена је метална плоча на којој су степени обележени нарочитим испуцтењима.

на реци увек има нешто у чему се ужива

Деца увек уживају на обалама река, а поготову ако су оне пловне. Увек има тамо нешто да се види: и на обали и у реци. На слици се види један детаљ пејзажа са реке Мисури, која је дуга 4.700 километара, а извире у Стеновитим Планинама. Иначе, река Мисисипи заједно с притоком Мисури најдужа је на свету — 6.800 километара. Мисисипи је и најдубља река у Америци.

ТАДА, БАШ КАД ЈЕ ИЗГЛЕДАЛО ДА ЈЕ ПЛУТОНУ ОДЗВОНИО ПОСЛЕДЊИ ЧАС... ТРЦИ СУ СЕ, ПРИВУЧЕНЕ МИРИСОМ ЧОКОЛАДЕ, ПРИДРУЖИЛЕ...

ПЧЕЛЕ! ПЧЕЛЕ! ТОЛИКО ЊИХ ДА УПЛАШЕ И НАЈВЕКУ МАЧКУ!

АЛИ, ТО НИЈЕ ДОНЕЛО ПЛУТОНУ ОСЛОБОЂЕЊЕ... ЈЕР ОН ЈЕ И БИО ЊИХОВА МЕТА...

Острво с благом, занимљиви авантуристички роман Роберта Луиса Стивенсона, познат је несумњиво свима који воле књигу. Многи су се свакако запитали да ли је то острво заиста постојало или га је аутор измислио.

Сам Стивенсон написао је 1894 године да је Острво с благом — баца само острво — дете његово маште. Али...

Острво овално као „угојен змај“

Ако погледамо карту Карипског Мора, видећемо да се од рта Сан Антонио у Јукатанском Мореузу до града Сен-Фуегос на јужној обали острва Кубе протеже читав низ малих острва. Највеће од њих је Пинос. Открио га је Колумбо пред сам крај 15 века и оно је било веома добро познато Кортесу, освајачу Мексика. Ако узмемо било које издање Стивенсонове књиге и упоредимо географску карту у њој с мапом острва Пиноса сличност ће нам одмах пасти у очи. Острво је овално као „угојен змај“ који стоји на репу; дубоки залив и уски рт који га затвара, па чак и три „стивенсонска“ брежуљка — Фок, Биван и Грот — виде се и на Пиносу.

Убрзо после освајања Мексика и Перуа, потекла је у Шпанију река злата, сребра и других драгоцености. Кроз Јукатански Мореуз водили су путевима којима су се кретале шпанске галије. Није никакво чудо што је злато које су оне превозиле пробудило завист и похлепу. Од гусара свих националности, који су вребали благо шпанске круне, вртеле су обале Карипског Мора. Острво Пинос било је више од

три века једно од њихових најважнијих упоришта — права гусарска тврђава која је имала и своје законе.

Плен до кога су гусари током та три века дошли био је огroman. Један део трошен је на живот и пијанке, али главнину блага пирати су склањали: закопавали у земљу на тешко приступачним местима. За распознавање тих места они су се обично ослањали на своје памћење, али се понекад догађало да су о скривеном богатству писали читаве повеље и пртали мапе. Те повеље потврђиване су заклетвама уз претњу најстрашније казне за оне пирате-потписнике који би их прекршили. Једна од таквих шпанских повеља, сачувана до данас, гласи:

Гусарска повеља

„1673 године, Острво „Мртвачки Ковчег“. Има облик показан на плану (на приложеној карти острва учртане су две укрштене каме, крст и нарисана реч „овде“). Иди на север до дрвета које расте шест корака од обале. На висини од једног јарда у дрво је забијен ексер. У том правцу начини четрдесет и три корака и наћи ћеш друго дрво у коме су два клина. Један је забијен уз сам корен, други пола јарда више. Окрени се према страни одакле исходи сунце и угледаћеш малу хумку. Копај ту пола јарда у дубину и наћи ћеш ћуп са шест хиљада унција злата, сандук са златним полугама, кутину са драгоценостима, осам балчака од мача са утиснутим бриљјантима, једно распеће, три пара тешких златних свећњака и двадесет и три пушке-кремењаче и пиштоља. Ако не ко од нас ископа ово благо нека га подели на равне части између оних чија су имена доле написана, а ако су они у-

мрли нека њихове делове да њиховим породицама...“ Испод тога долазе потписи шеснаесторице гусара.

За време Другог светског рата, богати Американац Гордон, „срећни“ власник неколико гусарских повеља, опремио је малу експедицију и кренуо у потрагу за благом. Он није ништа ризиковао: имао је сопствену јахту, супарника није било, а у рукама је држао повељу у којој је било тачно означено где је благо закопано. Гордонова јахта отиснула се на море. Небо је било ведро, море мирно и брод је пловнио према острву Пиносу.

Свакако се сећате да је једном Стивенсонов Цим Хоккинс, седећи на палуби „Хиспаниоде“, чуо разговор Цона Силвера с морнарима. Уствари они су били бивши пирати и спремали су се да убију капетана и доктора да приграбе благо сакривено на острву.

И ево у двадесетом веку (историја се понавља!) Гордон је случајно чуо разговор двојице својих морнара на палуби. Спремали су се да га убију, јахту да потопе, а с набећим благом да побегну чамцем за спасавање. Али, модерни трагач за златом био је опрезнији и плашљивији од Стивенсоновог капетана Смолета и доктора Ливсија. Он није хтео да стави живот на коцку. Незнато је променио курс пловиле, пристао на неко друго острво, копао, уверио тиме остале да блага уопште нема и — мирно се вратио кући.

Следеће године поново је кренуо. Али, овога пута је као посаду узео само одне људе и отпловио према рту Сан Антонио у чијој се близини налази острво Пинос. Рт и острво, били су некад настињени и њихови данашњи малобројни становници су директни потомци тих гусара. Кад се Гордон са својим људима искрцао на обалу Пиноса, подозриви доморци пратили су сваки њихов корак, не скривајући намеру да се разгучују с незваним гостима. Киша каменца сручила се на њих кад су ушли у пећину у којој је, према повељи, злато требало да се налази, а изнад њихових глава су зафијукали мени. Не, није се исплатило тражити благо по цену живота. Осим тога, Гордон је имао још неколико повеља и карти које су указивале на тајна скровишта блага на неким другим местима, далеко од потомака гусара.

Готово у исто време кад и Гордон, кренуо је на острво Пинос још један Американац, неки Стефенс. Његов брод зауставио се у мореузу између главног острва и острвца које су пирати називали „Острво скелета“, где је можда некад бацила лангер и Стивенсонова „Хиспаниола“. Као и пре две стотине година, уски мореуз се једва видео од густих шума које су се спуштале до саме обале.

Мапа коју је Стефенс имао одвела га је на југозападну обалу острва, где се четврт миље далеко од ње протежу подводни гребени. Ти гребени били су гробље многих бродова. Ту је настрадала и шпанска фрегата „Дон Карлос III“, која је 1828 године преносила из Шпаније у Америку златан и сребрни новац за исплату шпанских војника у Мексику. Тек дошле је се сазнало да је бродолом био намерно изазван. Морнари су поубијали официре, разбили брод о подводни гребен, а плен сакрили негде на острву. Тамо је и остао, јер су већину морнара похватале шпанске власти, па неке стрељале, а остале осудили на двугодишњу робију.

Једна мапа с потписима преживелих преступника сачувана је и до данас. Пошто је променила више сопственика, дошла је најзад у Стефенсове руке. У рукопису приложеном уз мапу пише: „Острво Пинос. Брод Дон Карлос III. На обали три дрвета. Оно у средини је највише. У његовом корену бронзани клин... У пећини сред стења има златног и сребрног новца у вредности од двадесет милиона песета“.

Стефенс је, сто двадесет година после катастрофе, нашао остатке настрадалог брода. Али, до блага ипак није дошао. Његови модерни апарати за откривање метала у земљи нису му могли помоћи, јер је тле било обрасло густим растињем, а раскртити га за кратко време — док још нико не дозна за његову тајну — није било могуће због ројева комараца и недостатка питке воде.

Благо са Дон Карлоса III остало је на Пиносу.

Срећни Уикер

У потрагу за благом острва Пиноса Американац Уикер кренуо је са својим сином и једним механичаром и једним гњурцем. Кад су се приближили подводном гребену, изненада је, као што се у Карипском Мору често догађа, наступила буре. Али, њихово нестрпљење било је јаче од ветра: Бил и гњурца кренули су чамцем према опасном гребену. Пратећи их погледом с палубе брода, Уикер је видео како се њихова барка преврнула, како се Бил и гњурца грчевито држе за преврнут чамца и како се у једном тренутку његов син отиснуо од чамца и заронио у воду. Кад је изронио, држао је нешто у левој руци. Најзад, Уикер је успео да спасе сина и гњурца. У комаду корала који је Бил изнео с морског дна налазио се, срасла с црвеним каменом, златна наруквница.

После шест дана море се умирило и тада су Уикер и његово друштво, на оном истом месту где је Бил заронио, нашли стари гвоздени сандук, а око њега расуто златно и сребрно прстење, наруквнице, златне полуге. Неке од тих предмета, због њихових облика и начина израде, узели су разни амерички музеји. Све остало припало је Уикеру.

Највећа издавачка кућа у Еббоиу

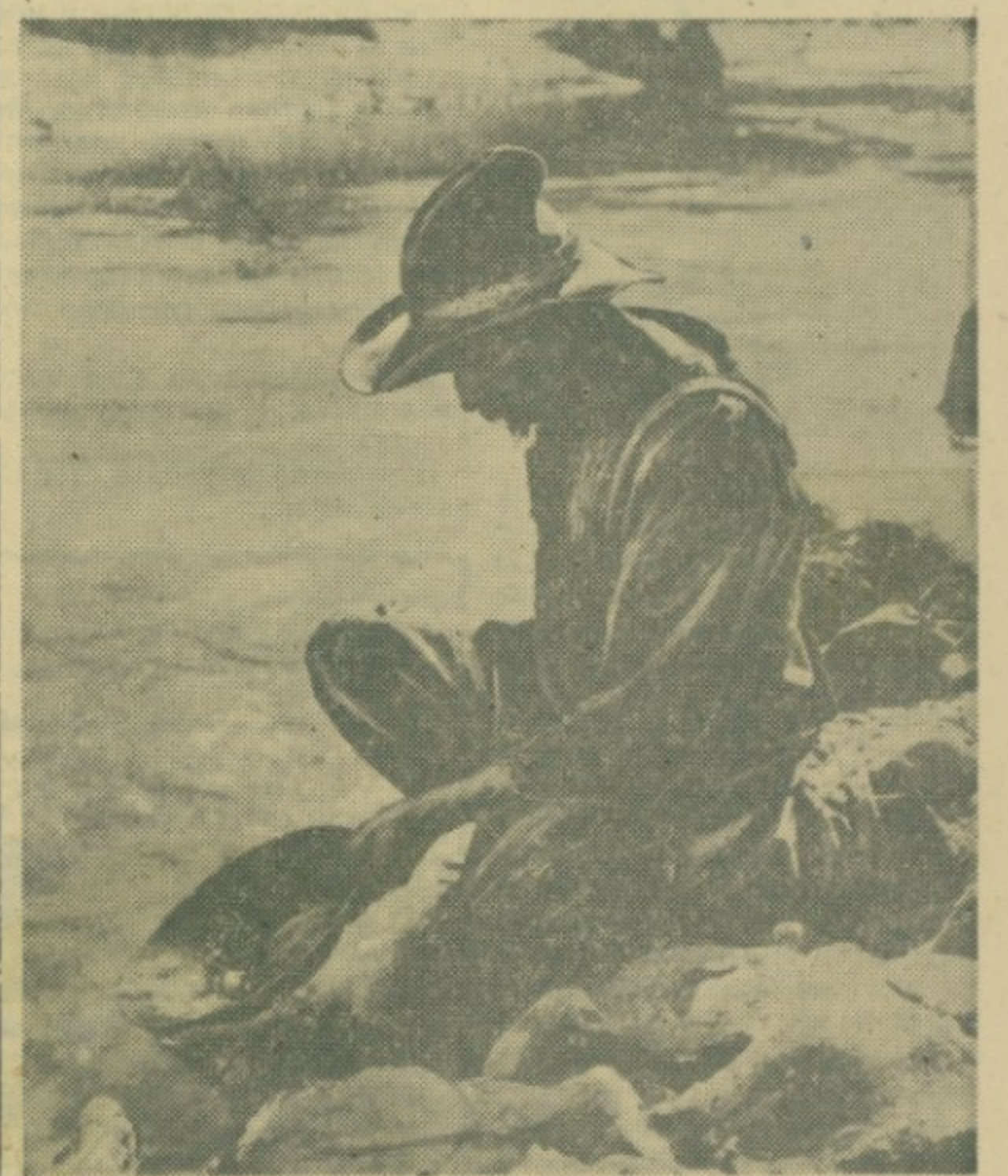
Француска издавачка кућа „Ашет“ претставља највеће предузеће те врсте у Европи. У току последњих 130 година „Ашет“ је објавио 100.000 дела из разних области науке, технике и лепе књижевности. На бриселској изложби ова француска издавачка кућа имаће свој павиљон, где ће девет домаћица које говоре 20 разних језика примати госте из свих земаља света.

КАД СЕ РАДИ...

За Данца Ерика Торна нуклеарна физика није недокућива. Колико је његово знање у овој науци темељно доказао је својим одговорима на данској телевизији. Више него новцем, награђен је тиме што га је дански атомиста светског гласа Нилс Бор узео за свог сарадника. Нови асистент професора Бора има 40 година. Досад је био трамвајски кочничар, али је слободно време дању и ноћу посветио изучавању нуклеарне физике.

Најскупиња кашика

На великој јавној распродаји одржаној недавно у Лондону једна кашика је продата за 1.600 фунти. Кашика је из средине XV столећа и припадала је неком енглеском велможи из доба Едуарда IV. То је најскупији антиквитет те врсте на свету.

Од ране јутра...

Од ране зоре до предвечерја, догод око може да разабере сјајна, привлачна зрна злата у примитивној пећини, стотине и хиљаде људи седеле су некад на обалама реке Сакраменто, у Америци, и тражили драгоцен метал. На слици се види један калифорниски испирач злата из прошлог века.

Овде ћемо донети неколико занимљивих података, које сте можда знали, али сте заборавили. Злато се у природи налази углавном у елементарном стању, а веома ретко у споју с другим металима. Оно се јавља у облику зрнаца, жица и листића, а нађу се и већи комади. У Мијаску, на Уралу, нађен је комад злата тежак 36 килограма, а у Баларату, у Аустралији, комад тежак 83,5 килограма. Можда нисте знали да је човеку злато пре познато него гвожђе. Због тога га је рано почео употребљавати као украс.

Злато има и у морској води: у једном кубном метру има око 0,0002 грама злата, а у води Јадранског Мора 0,0003 до 0,0004. Ако би се златом напунила боца од једног литра била би тешка као 19,25 боца воде на температури од 4 степена Целзијуса. Злато је толико растељиво да се од једног грама добије жица дуга 2.500 метара, а може тако да се истаћи да 10.000 листића имају дебљину свега око један милиметар.

Реке које теку кроз земљишта у којима има злата односе листиће и зрнаца и тако се оно нађе у њима. Таквог злата има код нас у рекама Пеку и Тимоку и њиховим притокама, па и у Мури и Драви. Веће количине злата налазе се у Европи у Ердсју. У осталим деловима света позната су налазишта на Уралу, у Клондајку, Калифорнији, Трансвалу, Аустралији, Новом Зеланду, итд.

Злато се добијало највише испирањем, и то на овај начин: овчија кожа би се потопила у пливач, па би се преко ње сипао шљунак, те би се златна зрнаца и листићи заустављали у руну. Дошле су употребљаване педљаче у које би се насуо шљунак, па би се оне тресле. Ситнија зрнаца би пропадала.

Сјасла животице 139 паса

Послужитељица експресног ресторана у Гримзбију Цим Букоч добила је недавно признање британских љубитеља животиња као највернији пријатељ наших четвороножних сапутника. Сву своју уштеђевину, коју је стекла за пет година рада, млада девојка је утрошила да би спасла животе 139 паса-путалица које је полиција у Гримзбију била осудила на смрт. За откуп сваког од њих девојка је платила по 400 франака и обавезала се да ће их збринети. То је постигла на тај начин што их је испоклањала својим пријатељима и рођацима, а сама је задржала десет паса.

НАЈЗДА ЗЕЧЕВА У АУСТРАЛИИ

Аустралиски континент је последњих месеци изложен правој најезди зечева. Рачуна се да сада у Аустралији има преко пола милијарде ових штеточина.

НАСТАВИТЕ СЕ

ЛЕОНАРДОВ »ОПАСНИ« ПРОНАЛАЗАК

гом крају сплва стоји гњурац спреман да зарони. Он носи о врату нарочиту кутију с ваздухом. Резервоар за ваздух и продукте издихања налази се у једном другом цртежу, само што овде има облик цака. Ови апарати требало је да служе за краткотрајна роњења на малој дубини.

Крупан корак даље од помених маски за дисање претставља уређај који се види на нашој слици. То је, уствари, модел израђен према Леонардовим описима, чија сличност с данашњим гњурачким оделима просто запањује. Мех са стране служио би за скупљање угљендиоксида који гњурац издише. Спољни ваздух који долази кроз цев употребљивао би се и за надување једног цака помоћу кога би се гњурац дизао на површину.

Овако опремљен ронилац могао би дуго да остане у морским дубинама. Али, цев за ваздух и плутани пловак издавали су и његово присуство. Међутим, онај други, „опасни“ скафандр био је потпуно аутономан и човек који би га ставио на себе постао би — тако је бар мислио стари, добри Леонардо — господар мора.

А проналазач то није хтео да допусти. У интересу човечанства.

И уништио је нацрте свог опасног изума.

Почети човекови покушаји да продре у морске дубине и да их испита, без опасности да не се угушати, губе се у тамни векова. Ко би хтео да пође унутра, тражећи претходнике модерних ронилаца, изненадио би се видећи прву светлост у хартијама Леонарда да Винчија. Овај изванредни ум, коме ниједна грана уметности и науке није била страна, настојао је не само да човеку да крила, већ и да га оспособи за дуго и безопасно остајање под водом.

Да је овом проблему Леонардо посветио доста времена, види се из великог броја нацрта разних типова гњурачког одела, од простог ка све сложенијим. Али, најсавршенији међу њима узалуд немо тражити. Тајну овог скафандра велики проналазач однео је са собом у гроб. Није хтео да га остави потомству бојећи се да га рђави људи не злоупотребе. Одлука да не обелодани овај свој изум довољно јасно је изражена на једној од странаца његовог „Атлантског кодекса“ који се чува у Амброзијанској библиотеци у Милану.

... а ово не објављујем због рђаве природе људи који би то употребљивали у убилачке сврхе... да пробију дна бродова и да их потопе заједно с људима који се у њима налазе; а ове друге начине учим зато што нису опасни, јер изнад воде извирује отвор цеви куда дишу, постављен изнад мешине или плуте.

Да видимо сад те његове безопасне направе.

Међу овима налази се једна врста кожне обрзине са чијег проширеног дела полази са витљива цев за ваздух чији је чврсти крај провучен кроз колут од плуте који плива по води. На једном другом цртежу видимо ову исту цев, само знатно усавршену. Попречни знаци обележени на њој претстављају металне прстенове који треба да спрече увртање или спљоштавање цеви.

Леонардо је израдио нацрт и правог правца гњурачког звона. Оно виси о једном прилично сложеном уређају који се налази на сплви. На дру-

РУЧНА ЕЛЕКТРИЧНА МАШИНА ЗА ПРОШИВАЊЕ ЦАКОВА

Стручњаци једног предузећа из Лиона изумели су малу електричну машину којом се прошивају цакови и кесе од хартије и платна, брзином од 300 комада на час. Машина је тешка три и по килограма и њоме се може руковати једном руком.

На ивицама индиске дунгле живи једна врста јелена која лаје слично псу. Мужјак има два оштра рога.

НА КЛИЗАЉКАМА КРОЗ ХОЛАНДИЈУ

Холањани чезну за јаком зимом. Јер, само ако стегне мраз могу се заледити сви канали у Холандији — којих има безброј — и тада се може одржати традиционална трка на клизаљкама кроз 11 градова широм ове земље, на стази дугој око 200 километара. По узбуђењу које тих дана захвати целу Холандију, ова трка нимало не уступа чувеном „Тур д Франсу“ или аутомобилској трци „Хиљаду миља“ у Италији.

Победник у овој клизачко-маратонској трци слави се као национални јунак. Такав је био, на пример, Карст Лимбург, који је 1929 године освојио прво место. Те зиме хладноћа је била велика и цела стаза морала се прећи по температури од минус 20 степени. Кад је Лимбург стигао на циљ, лекари су утврдили да му се смрзао палац и морали су му га одмах ампутирати.

Од 1909, кад је одржана прва трка, до 1957 године, било је свега једанаест довољно јаких зима да би се ово такмичење могло одржати.

БРЖА ОД ФИЛЕАСА ФОГА

Сведоци смо постепеног остваривања маштања Жила Верна: чак и оних најсмелијих. Ваздухом јуре брзи авиони, балони се дижу у огромне висине, подморнице већ одавно не привлаче ничију пажњу а људи се увелико спремају за путовање на Месец. Брз напредак науке и технике учинио је да многи Жил Вернови романи нису више фантастични, какви су до недавно били. Неки од њих престали су да то буду још врло рано, као што је случај с „Путом око света за 80 дана“.

„Подвиг“ Филеаса Фога, јунака овог Жил Верновог романа написаног 1873, био је за оно време заиста фантастичан. Обићни свет за тако кратко време, то је било могуће само у роману. Али, већ после 16 година нашао се неко ко је одлучио да потуче овај замишљени рекорд. То је чак била жена — америчка новинарка Нели Блај. Она је пошла из Њујорка бродом, 14 новембра 1889, искрцала се у Хавру, наставила пут преко Париза, Милана, Венеције, Бриндизија

Црвеног Мора, Цејлона, Сингапура, Хонг-Конга, Нагасакија, Јокохаме и Сан Франциска да се поново нађе у Њујорку 25 јануара 1890. Тиме је она начинила пут око света за 72 дана, 6 часова и 11 минута!

Необични пројекти позоришних дворана

Иако је позориште старо већ преко 3.000 година, ипак се не предаје својим младим конкурентима: биоскопу, радију и телевизији, показујући да и оно уме да се користи савременим техничким достигнућима. Постоји неколико занимљивих пројеката савременог решења позоришне куле потичу од архитеката разних земаља. Један од њих предлаже да се позориште подигне на великом тргу у облику јабуке, употребивши сва савремена техничка средства. Овакво позориште могло би да прими 25.000 гледалаца, који би седели око централног језгра на коме се налази позориште. Претставе би се изиле непрекидно, 24 часа, а позориште би се полако окретало.

Други архитект је обратио већу пажњу на акустику. Код њега би позориште било у облику срца и могло би да прими око 4.000 гледалаца. Захваљујући оваквом облику дворане, глас би се одбијао од таванице, док би под апсорбовао сваки одјек. Позориште би се и код њега налазило у средини.

Трећи предлог је такође веома занимљив. У њему се говори о покретном позоришту од пластичне материје које би имало облик циркуса и где би позориште исто тако била у средини. Овакво позориште могло би лако да се преноси, тако да би и становници најмањих насеља имали прилике да га виде у својој средини.

Хиљаде километара под ледом

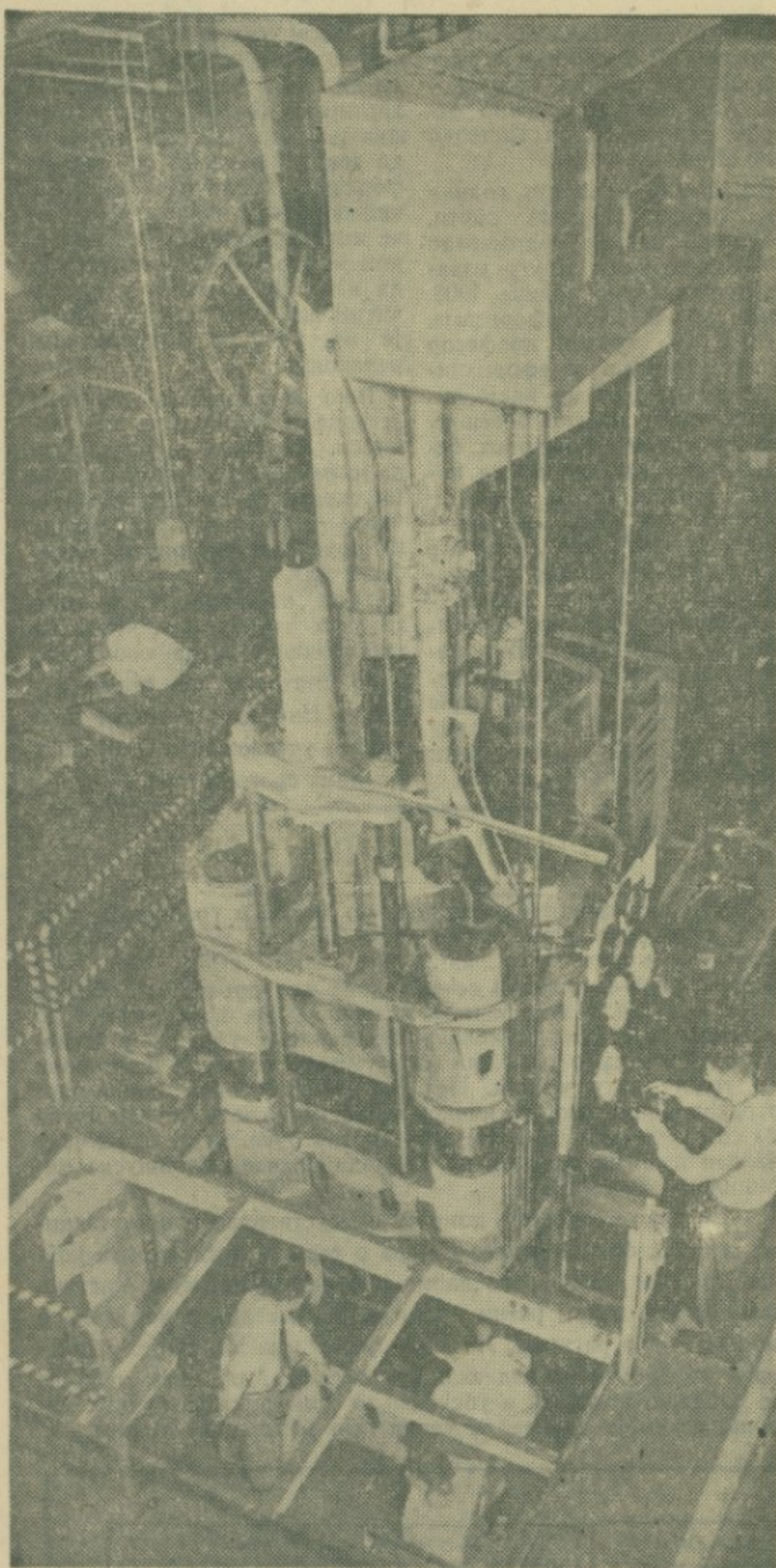
Недавно је јављено да је америчка подморница на атомски погон „Наутилус“ прешла 1.800 километара под ледом Арктика. Оволико дуго роњење може да оствари само атомска подморница, јер би свако дубље залажење испод санци било веома ризично за брод са обичним мотором који може лакше да се поквари. Испитивање предела под поларном леденом плочом користи науци која треба да зна каква су тамо струјања, колика је слојна мора, каква је изглед дна, итд.

WALT DISNEY

ПЕРИ

ПРЕМА ПРИЧИ ФЕЛИКСА САЛТЕНА АУТОРА „ВАНДИЈА“

У току прошлих пет година, господари светске пијаве дијаманата доживели су два озбиљна потреса. Први, 1953, кад је у САД пронађен начин за добијање вештачког драгог камења, и други, 1957, кад су совјетски инжењери открили у Сибиру велика налазишта дијаманата. Шта ће донети будућност? — питају се господари дијамантских резерви. Ништа добро за вас! — одговарају стручњаци.

СУМРАК магната ДИЈАМАНАТА

Подручје у коме се налазе Опенхајмерови рудници личи на концентрациони логор. Терен је ограђен вишеструким редовима бодљикаве жице кроз коју пролази јака струја. Довољан је најмањи додир да човек изгуби живот. На тим бескрајно дугим жицима ограђена данима висе тешка животиња које су случајно провукле главу да би дохватиле зелено лишће. Ноћу, јаки млазевни рефлектора обасјавају спаршену траву огромног четвороугаоног простора чија дужина износи 100, а ширина 25 километара. Околу крстаре љути овчарски пси који мотре да се ко не прикраде.

Шили само неуспеле покушаје. Помоћу машине која ствара притисак какав је на 400.000 метара испод земље, дошло се до првих дијамантских зрнаца. Клип, који се загреје до 2700 степени, под огромним притиском улази у сићушно у-

дубљење где се поред графита налази једна смеша чији се састав засад држи у тајности. Од тога за свега неколико секунди, постаје дијамант. Једини недостатак овог производног процеса је у томе што још

не могу да се направе крупни каменчићи. Дијамант ће престати да буде драги камен

Веома потребан индустрији, дијамант је и поред високе цене много тражен: само у другом тромесечју 1957 године продато га је у свету за 20 милијарди франака. Сматра се да је прошле године задовољено само 20 одсто потреба, мада је производња била већа. Да би одржао високе цене, дијамантски труст познат под именом Централна организација за продају дијаманата сваке године оставља у бетонским сандуцима под земљом драго камење у вредности од 30 милијарди франака. Тако, ради свог супер профита, он не дозвољава да дијаманти, преко индустрије, служе човечанству.

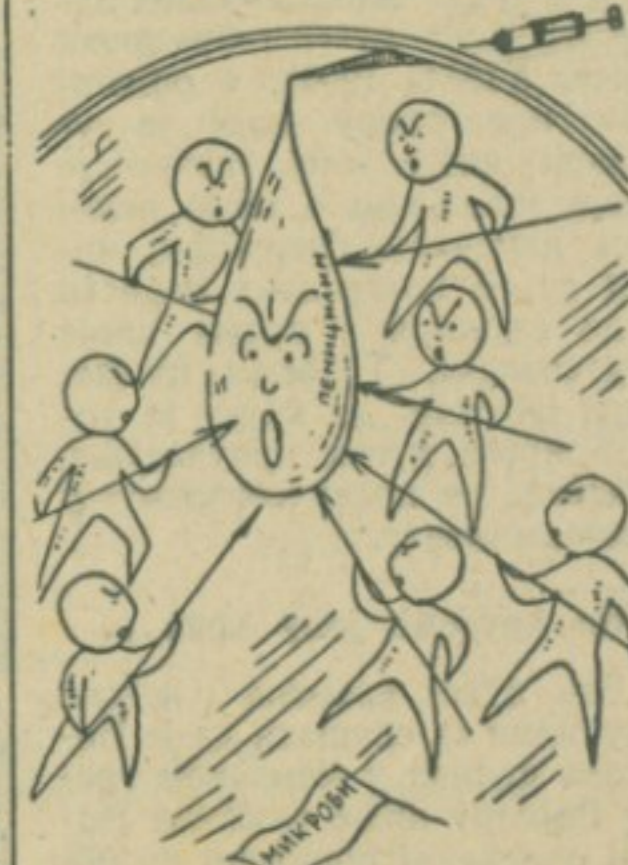
Међутим, „дијамантска криза“ је запретила овом трусту. Успеху у науци следно је успех совјетских инжењера. Професор Буров, испитујући могућност наводњавања Сибира, случајно је открио огромно налазиште дијаманата — ништа мање од афричких и бразилских рудника заједно. Иако је тај део Сибира једна од најхладнијих области на свету, с температуром од минус 40 степени, према писању „Правде“ кућице истраживача овог драгог камена већ ничу као печурке.

Совјетска налазишта допринеће да се повећа продаја дијаманата у свету. Обориће цене, а такође и мит о дијаманту као ретком и драгом камену. Пре него што се њихове рудне жице истроше, наука ће свакако доћи до нових и бољих резултата и тако дијаманту отворити пут у свет.

ПЕНИЦИЛИН против МИКРОБА и МИКРОБИ против ПЕНИЦИЛИНА

Извесни антибиотици, као што су пеницилин и ауреомицин, ако се узимају кроз уста, доносе колико користи готово исто толико и штете. Јер, поред штетних микроба, они уништавају и корисне, који се налазе у органима за варење и помажу њихов рад.

Да би се бар донекле стање поправило, болесницима су давале као надокнада велике ко-

личине микроба који се нежељено уништавају.

Међутим, пеницилин и ауреомицин уништавали су и ове накондано унете микробе.

Тек пре кратког времена, један енглески лекар, доктор Холли, пронашао је могућност да се микроорганизми одупру штетном дејству антибиотика. Њему је пошло за руком да однегује извесне врсте цревних микроба који су отпорни према пеницилину и ауреомицину. Болесник, кад узима ове антибиотике попије у млеку растрован прах с корисном цревном флором који ни једно од ова два средства не може да уништи.

У Индији се знало за дијаманте још пре пет хиљада година, а прво драго камење за продају ископано је у рудницима Голконда, у Источној Индији. У доба фараона, Египћани су узалуд трагали у својој земљи за светлудавим каменчицима. Тек 1867 је-

дан пољопривредник по имену Ван Никерк пронашао је први дијамант у Јужној Африци. Само три године касније, у тој области је Сесил Родес отворио прве руднике, а у двадесетом веку ту су Опенхајмер и Вилијемсон створили огромно богатство.

Држава у држави

Ернест Опенхајмер, енглески држављанин немачког порекла, дошао је у Јужну Африку 1902 године као сиромашан чиновник. Сналажљив и безобзиран у трговачким пословима, успео је да 1921 откупи руднике пре минулог Сесила Родеса. Новембра 1947, кад је умро у 77 година, оставио је сину руднике и разгранате трговачке послове. Годишњи приход од око 50 милиона франака допуњавао је лично богатство цењено већ на четири милијарде.

Свој једини погрешан потез у животу Опенхајмер је начинио 1937, кад је потпуно вредност новог рудника дијаманата који је открио његов чиновник Вилијемсон и дозволио му да се њиме користи за свој рачун. Та „чаробна шпиља“ у северозападној Тангањани, близу језера Викторије, данас је осам пута богатија од Опенхајмерових налазишта у Кимберлију. Вилијемсонови терени толико су богати дијамантима да је довољно закопати будак само по површини па да се открије драго камење. Дневни коп доноси три и по милиона франака на дан.

Иако необично богати, Опенхајмер и Вилијемсон нису били ни срећни ни омиљени. Њихово богатство стицано је радом слабо плаћених Црнаца према којима се сурово поступало. Вилијемсон, који је недавно умро, живео је сам, као пустињак, у обичној кућици без икаквих удобности.

У рудницима дијаманата рад јако исцрпљује. Да би се добило 500 грама дијаманата, често је потребно да се ископа 20 милиона тона камења и шљунка, и то на жарком афричком сунцу „које уништава и срж у костима“, како кажу до морици.

И поред ових мера сигурности, „краљ“ дијаманата Опенхајмер није мирно спавао. Он је међу сиромашним урођеничким земљорадницима организовао шпијунску службу. Имао је своју „војску“ која је ишла у потеру за бегунцима и претраживала околину. Чак и лични пријатељи пре него што изађу из његовог стана морали би да стану пред рендген. Но, његова војска се не налази само у Африци. У САД постоји његов „штаб“ и јак одред приватних детектива чији је једини задатак да шпијунирају и достављају све шта се ради на пољу производње вештачког драгог камена, а шта може да изазове пад цене дијаманата.

Вилијемсон је у оквиру свог ограђеног простора располагао са 150 приватних полицајаца и осам официра, који су претстављали непосредну власт и контролу над 6000 радника и службеника. Иако постоје државни органи безбедности, Вилијемсон је имао своје патроле и патролне авионе.

После Опенхајмерове и Вилијемсонове смрти, поредак у овим „државама у држави“ остао је непромењен.

Шта ће донети будућност?

Хиљадама година дијамант је истицао богатство мушкарца и лепоту жена. Налазио се на крунама владара, у накиту, и у сефовима милионара-колеџионара. Захваљујући напретку технике, он ће сада служити милионима људи. Доктор Сјутс, управник једне америчке лабораторије за научна истраживања, изјавио је 23 јуна 1953 да су постигнути први успеси у производњи вештачког дијаманта. Његова употреба при бушењу петролејских извора и у многобројним гранама индустрије све је чешћа, па је зато из године у годину све неопходнији. Од 333 килограма дијаманата, колико се просечно извади сваке године, свега 66 килограма, што значи једна петина, иде за накит. Остало се употребљава у електроници, за израду прецизних инструмената, за војне потребе итд.

После четворогодишњих напора, амерички стручњаци су остварили сам многих научника који су готово два века вр-

Против СТАРЕЊА

Професор Леон Бине, члан Француске Академије наука, и научница Жерме-Черина, поднели су Академији наука извештај о првим резултатима свог начина подмлађивања помоћу инјекција. Према њиховим речима, инјекције препарираним младом крвљу ембриона дају одличне резултате: мишићи стичу већу снагу, ми-

сао је живља, карактер постаје чвршћи, а крв се „подмлађује“. Реферат угледних француских научника примљен је, ипак, с приличном уздржљивошћу. Осврћући се на досадашње озбиљне покушаје у овој области, као што су радови Алехиса Карела, Богомољца, Мечникова и Воронова, поједини стручњаци изјављују да чак ако се у извесном смислу и за неко време покаже побољшање неких функција у организму, не може бити речи о стварном подмлађивању. Досад још нико није успео да „остареле“ човечије органе „оживи“ и врати им функцију младости.

Walt Disney ОД ИКАРА ДО РАКЕТЕ

МАЛО НИХ ДАНАС ЗНА ЗА ОВОГ АМЕРИЧКОГ ПИОНИРА АЕРОНАУТИКЕ КОЈИ ЈЕ ПОКАЗАО ДА ЛЕТ НИЈЕ САМО ЗА ПТИЦЕ. УСТАВИ, ТО ШТО ЈЕ ЧОВЕК ДОБИО КРИЛА УМНОГОМЕ ЈЕ ЗАСЛУГА ЦОНА МОНТМЕРИСА

ОЧИГЛЕДНО, БИЛО МУ ЈЕ ПОТРЕБНО НЕШТО ШТО БИ ГА ПОКРЕТАЛО.

И ОПЕТ МУ ЈЕ ПРИРОДА ПРИТЕКЛА У ПОМОК.

НИЈЕ ДОВОЉНО САМО ИМАТИ КРИЛА. ТРЕБА ЊИМА И МАХАТИ (СРЕДОМ, У ТО ВРЕМЕ ЈЕ БИОСКОПСКА КАМЕРА ВЕЋ БИЛА ПРОНАЂЕНА, ТАКО ДА ИМАМО ФИЛМСКЕ ДОКУМЕНТЕ О ТИМ ПРВИМ „ЛЕТОВИМА“.)

УМ... ДА... КАО ШТО ВИДИТЕ КОД МОГ ОРНИТОПТЕРСКОГ МОДЕЛА...

НАСТАВИЋЕ СЕ

Једна легенда о Ничеу

Немачки професор Карл Шлехта, објављујући ових дана ново издање „Сабраних дела“ Фридриха Ничеа (1844—1900), у опширном предговору који је у ствари читав есеј, изнео је своје мишљење о овом великом немачком филозофу, чијим су се поставкама нацисти радо служили у време своје страховладе. Тврђења професора Шлехте, до којих је дошао после дугих проучавања, изазвала су праву сензацију у читавом свету.

Ко другоме јаму копа...

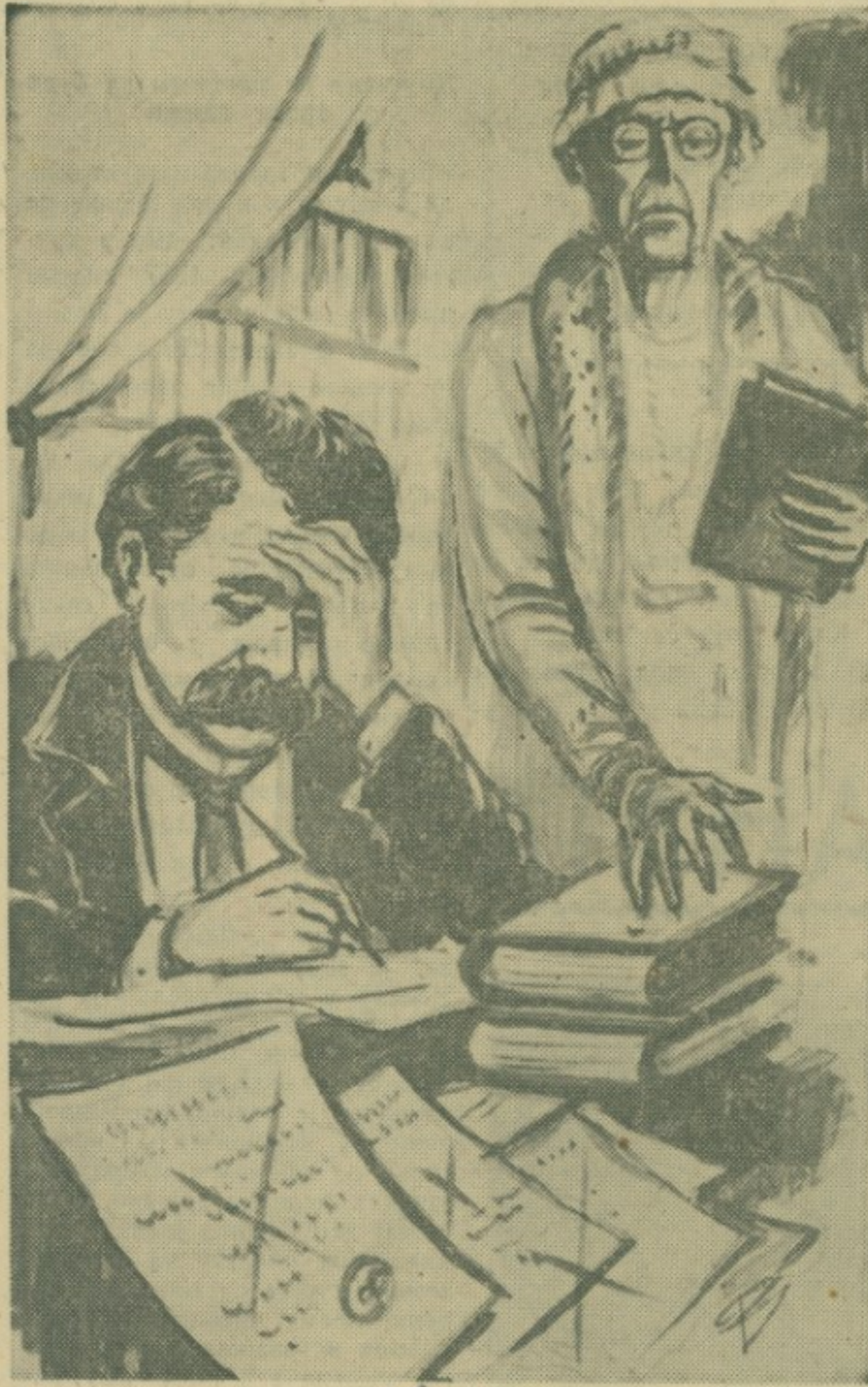
Већ дуже времена светски научници су слушали да је Ничеова архива у немачком граду Вајмару више служила једној одређеној политици но објективној филозофској мисли. Елизабета Ферстер-Ниче, Ничеова сестра, као директор ове установе, начинила је Ничеов лик онаквим како је то одговарало њеним политичким схватањима. А до њих је дошла после удаје за професора Ферстера, који је у Немачкој покушао да заснује први масовни антисемитски покрет. На његову иницијативу, још године 1881, упућена је Бизмарку петиција са 267.000 потписа којом се тражи ограничење иселјавања Јевреја, истери вање њихово из државне администрације, нарочито из просвете, и попис свих јеврејских породица у Немачкој. Он је упорно ширио мишљење да Јевреји својим духом трују музику и литературу. Тврдио да Христос није био Јеврејин и за Јевреје препоручивао вегетаријански режим исхране. У својој мржњи према њима није избегавао ни једну прилику да заподене чак и улице туче и нереди само ако би посумњао да је неки пролазник Јеврејин. Због свих тих изгреда морао је најзад да се повуче из универзитетске службе и, пошто није налазио довољно присталица за своје идеје, одлучио је да се исели из Немачке у Парагвај, да би тамо живео како му се свици. Пошто у томе није успео — начинио је огромне дугове — Ферстер је извршио самоубиство. Његова жена Елизабета Ферстер-Ниче вратила се у отаџбину.

У току свих тих година Фридрих Ниче упорно се ограђивао од политичких идеја свога зета сматрајући их као праву срамоту за Немачку — тврди нови Ничеов биограф професор Карл Шлехта.

При повратку кући удовица Ферстер затекла је брата озбиљно болесног. Тешке главобоље, стална повраћања, слабљење вида, вероватно последице неког обољења из младости, нагонили су га да путује и у Италију да би нашао мира. У то време пада и његово одушевљење према двадесетогодишњој Лу фон Саломе, младој студенткињи руског порекла која је према њему осећала само дивљење ученице према учитељу. И то одушевљење помрачиће његова сестра разним интригама о девојци, због чега је Ниче чак и вређа, омерзне, а затим на себе трипут дигне руку.

Најкобнији утицај

Али најкобнији њен утицај почео је у време потпуног помрачења Ничеовог ума, а нарочито после његове смрти, када је она, као директор Ничеовог архива у Вајмару, фалсификовала његово дело, бришући речи и пасусе из његових рукописа, исечајући и премештајући његове афоризме како јој је то било потребно. Ничеова мати, једина наследница заоставштине свога сина, од које је књи откупила рукописе да би основала Вајмарски архив, иако пуна протеста остала је беспомоћна пред тим скрнављењем.

Многи научници испитујући Ничеово дело упозоравали су још двадесетих година овог века светску јавност на неправилности примењене у овом архиву. Али је долазак Хитлера на власт помогао овој же-

лар Ничеов штап. Фирер је био пресрећан што је могао нацизму да открије једног духовног претка који је његовом покрету без корена дотле недостајао.

Тестамент који није ни постојао

Некако у то време почео је своја истраживања и професор Карл Шлехта у Ничеовом архиву. Елизабета Ферстер-Ниче нерадо га је примила. Одмах је увидела да научник сумња у веродостојност многих докумената. Професору су нарочито пали у очи преписи многих писама, која је наводно Ниче упутио својој сестри, пуних похвала на њен рачун — а познато је било да брат и сестра никада нису живели у нарочито пријатељским односима, бар не у време његовог бистрог ума. Међутим, оригинале ових писама научник дуго није могао да нађе, а када је најзад успео, утврдио је да је неком необичном случајношћу крупна мастиљава мрља увек покривала име адресата. Испод мрље увек су се налазиле речи: „Драга моја сестро“. Професор Шлехта је на тај начин открио да је мрља скривала имена правих

Ничеовим свескама, али није морао да се односи на мисли које су биле нађене у његовим хартијама. После дугих истраживања, Карл Шлехта је дошао до закључка да би око 400 афоризама могло заиста да сачињава једну књигу да је Ниче имао времена да је напише, док је око 700 других требало да нађу своје место у различитим његовим делима, али их је он укљонио у последњим редакцијама.

Објављено први пут годину дана после Ничеове смрти, 1901, ово издање садржавало је 483 афоризма. Друго издање, публиковано године 1906, имало је већ 1.067 афоризама. Ниче је, тумачи професор Шлехта, мислио у афоризмима и уколико су му идеје долазиле, он је правио белешке. Његова сестра је из ових белешака извукла све мисли које су водиле истом смеру у сакупила их под насловом „Воља за моћ“, као да су све биле намењене једној одређеној књизи. Међутим, примећује професор Шлехта, ови афоризми припадају веома различитим епохама и никако нису сачињавали елементе једне књиге. Уосталом, чак и наслов „Воља за моћ“ може бити споран: он се заиста налази у

Ничеовим свескама, али није морао да се односи на мисли које су биле нађене у његовим хартијама. После дугих истраживања, Карл Шлехта је дошао до закључка да би око 400 афоризама могло заиста да сачињава једну књигу да је Ниче имао времена да је напише, док је око 700 других требало да нађу своје место у различитим његовим делима, али их је он укљонио у последњим редакцијама.

Тако је дошло до ширења легенде о Ничеу као оцу нацизма. А заиста је чудновато да је икада могла да се озбиљно схвати та легенда кад Ничеово дело кинти од напада на пруски милитаризам, антисемитизам и на свемоћ државе, тог „најхладнијег од свих хладних чудовишта“. Може се зато закључити да ово дело, дуго сматрано као прави духовни Ничеов тестамент, није никада уствари ни постојало у мислима свога аутора.

УДРУЖЕЊЕ ПРОТИВ БУКЕ

Сви они људи и жене који по великим градовима пате због претеране ларме сваке врсте, који не могу да спавају због бучне музике са радија у суседном стану, због хуке мотора рада машине за сецење дрва под прозорима, због рзних кварова у водоводним инсталацијама који доводе до пиштања и других шумава у цевима, неће убудуће у Француској бити само тихи или избежљиви патници, приморани да трају вату у уши. Недавно је свим овим анонимним страдалицима због техничког напретка у свету упућен позив да се окупе у Француској лиги против буче, којој се на челу налази познати научник др Тремолијер, члан Француске медицинске академије.

На првом састанку, коме су присуствовали и претставници штампе, било је много говора о тешким последицама које настају због разноврсне ларме и буче, од којих не наступа само замор, већ и разни органски поремећаји, а код деце и поремећаји у растењу. Лига ће примати жалбе својих чланова и упућивати их надлежним властима. Али, Лига жели да се озбиљно позабави и убеђивањем конструктора бучних машина да своје производе учине што је могућно тишим.

и истина о Ничеу

Ничеових пријатеља којима у писма била упућена.

Смрт ове жене, године 1935, олакшала је најзад рад Карлу Шлехти, али је требало чекаати пад нацизма да би најзад професор могао да објави свету све оно до чега је дошао

ТОМАХАВК И ЛОРД ШИЛИНГ ИЗДАЈНИК

ВРЕМЕ ДОГАЂАЈА: АМЕРИЧКИ РАТ ЗА НЕЗАВИСНОСТ. РАДЊА ПОЧИЊЕ ИСПРЕД ЈЕДНЕ КРЧМЕ НА ГРАНИЦИ ДИВЉИНЕ

ЕВО НАРЕЂЕЊА МАЈОРА ФАРАГУТА: ДА ПРОНАЂЕМО ЈЕДНА БРИТАНСКА КОЛА С БАРУТОМ... И ДА БАРУТ ЗАПЛЕНИМО ИЛИ УНИШТИМО!

ДА... АКО НАШ ПРИЈАТЕЉ УСПЕМО ДА ИХ ПРОНАЂЕМО! НАШ ПРИЈАТЕЉ ПОГЛАВИЦА КОРНАЦИЈА НЕ ГОВОРИ РАТНИЦИ. ПОМОКИ БЕ НАМ У ТОМЕ.

РАЗУМЕ СЕ, БИЛО БИ НАЈБОЉЕ ДА ЗАРОБИМО КОЛА, ДА БАРУТ ОДНЕСЕМО ТРУПАМА МАЈОРА ФАРАГУТА!

У ТОМ ТРЕНУТКУ ПРИБЛИЖИО ИМ СЕ ЈЕДАН КЕЛНЕР. 'БАРДАН, ТО... ЖАО МИ ЈЕ МАХАВК! ... АЛИ ЈА ОДАВНО СЕ НИСМО ВИДЕЛИ!'

ПРИРОДНО... ОВАКО ПРЕРУШЕНОГ ТЕШКО МЕ ЈЕ ПОЗНАТИ... АЛИ, ПО ОВОМЕ БЕТЕ ЗНАТИ КО САМ! ПРОБУШЕН ШИЛИНГ! ЗНАК ЛОРДА ШИЛИНГА?

КЛИНК

ПОСТ! НЕ УЗБУЂУЈТЕ СЕ! ПРОМЕНИО САМ СТРАНУ... ЖЕЛИМ ДА СЕ БОРИМ ЗА АМЕРИЧКУ СТВАР!

ШТА?

НЕ МОГУ ОВДЕ ДА ГОВОРИМ! ОТКАКО САМ НАПУСТИО БРИТАНЦЕ ЖИВОТ МИ ЈЕ СТАЛНО У ОПАСНОСТИ! САСЕКАЈТЕ МЕ У ШТАЛИ!

МАЛО КАСНИЈЕ

ЗНАМ... НЕ ВЕРУЈЕТЕ МИ... АЛИ, ДОКАЗАЋУ ВАМ! ДОПУСТИТЕ ДА ВАМ ПОМОГНЕМ ДА ЗАРОБИТЕ КОЛА... ЗНАМ ПУТ КОЈИМ ЋЕ ИТИ!

КАКО ЗНАТЕ ДА НАМ ЈЕ ТО ЗАДАТАК?

ЈЕДНА ОД МНОГИХ МОЈИХ СПОСОБНОСТИ ЈЕ И ЧИТАЊЕ ПОКРЕТА УСАНА! ГЛЕДАО САМ ВАШЕ УСНЕ КАД СТЕ МАЛОЧАС РАЗГОВАРАЛИ!

НАСТАВИТЕ СЕ

Учимо шах

VI

На реду су ловци или лауфери.

Сваки играч има по два доваца: једног на белом пољу, другог на црном. У свом кретању по шаховској плочи ловци се стално држе својих боја, што значи да сваки ловац, бели или црни, иде само по белом пољу ако је са белог поља кренуо, или по црном ако је кренуо са црног поља. Ловци су једине фигуре које не мењају боју својих поља, као што је скакач једине фигура која може да прескаче друге фигуре, а пешак једина фигура која никад не иде назад.

Просторије речено, ловци иду укосо, они „шицају“. То ће нам најбоље, као и досад, показати слике, дијаграми.

	a	b	c	d	e	f	g	h
8								
7								
6	a6							
5		b5						
4			c4					
3				d3			h3	
2					e2		g2	
1								

Са свог почетног поља, ф1, овај бели ловац иде укосо преко поља г2 и х3, а на другу страну, опет укосо, преко поља е2, д3, ц4, б5 и а6. Ако пребројимо та поља, видећемо да их има укупно седам, не рачунајући почетно.

У прошлој лекцији, кад смо говорили о скакачима, видели смо да скакач у средини плоче има много веће дејство од оног у углу. Тако је и с ловцима. Сместимо ли овог ловца на поље д5, добићемо овакав дијаграм:

	a	b	c	d	e	f	g	h
8	a8							g8
7		b7					f7	
6			c6		e6			
5								
4			c4		e4			
3		b3				f3		
2	a2						g2	
1								h1

Бројање нам показује да овај ловац „туче“ тринаест поља, дакле готово двапут више од оног на пољу ф1. Шаховска игра и састоји се у таквом померању и размештању фигура да оне имају што више поља под својом контролом, на свом нишану.

У другој лекцији, као што се сећате, научили смо како се шаховске фигуре означавају, какве ознаке имају. За ловце смо рекли да се означавају великим Л.

Погледајмо опет овај други дијаграм и напишимо Лд5—ф7. Шта то значи? Написали смо, шаховским знацима, да се бели ловац, онај који се креће по белом пољу, померио са поља д5 на поље ф7. Ако је на пољу ф7 била нека противничка фигура коју је тај ловац узео, онда се то пише овако: Лд5:ф7, или Лд5×ф7.

Кад завршимо овај „курс“ шаха, ви ћете се оваквим знацима служити лако, као од шале.

СУЗБИЈАЊЕ АЛКОХОЛИЗМА У КОРЕНУ

Постоје земље у којима алкохолизам представља велик проблем. Тако САД, Француска, Шведска и још неке државе дају знатне суме новца за сузбијање овог друштвеног зла. Недавно је председник Америчког хемиског друштва др Роџер Вилијамс изјавио да је дошао до врло занимљивог открића. Наиме, овај научник тврди да се органска потреба за алкохолом јавља код људи чији организам оскудева у једној киселини. Њен недостатак може да се утврди испитивањем пљувачке и крви.

Ако се теза доктора Вилијамса покаже тачна, борба против алкохолизма моћи ће да се спроводи на време. Будући несрећени алкохоличари, док су још деца, добијаће ту киселину, тако да њихов организам никад неће осетити потребу за већим количинама алкохола.

ДУГОВЕЧНА СИЈАЛИЦА

Њујоршка електрична централа сада испитује могућност употребе специјалних сијалица, које ће моћи непрестано да светле пуних дванаест година. Ове сијалице направљене су нарочитим гасом — „криптон изотоп 85“. По истеку свог века трајања, оне могу бити поново направљене. Такође се врше опити са искоришћавањем тријумума и других радиоактивних материја које би могле да послуже као извор светлости у сијалицама.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

КАКО ЧОВЕК ПРОЦЕЊУЈЕ ВЕРОВАТНОЋУ?

Један професор Универзитета у Манчестру поставио је себи задатак да реши на који начин људи стичу појам вероватноће да ће се нешто догодити, или да се неће догодити. На основу његових психолошких испитивања, дошло се до врло озбиљних и нових закључака, који су недавно објављени у једном америчком научном часопису.

У свакодневном животу, каже енглески научник, људи врло често морају да цене вероватноћу разних ствари. До које се мере њихове личне процене слажу са математичким законима вероватноће? Професор на то одговара да људи врше процене испод математичког закона вероватноће, зато што уносе личне моменте, који их одводе с пута стварности. Проучавање тих погрешних рачуна вероватноће, које он назива субјективном вероватноћом, пружа нову могућност за испитивање човекове интелигенције и услуга који на њу утичу још од његова детињства.

„МЕШАВИНА“ АВИОНА И ХЕЛИКОПТЕРА

Становници милионских градова који прелазе авионом краћа растојања често више времена проведу у аутомобилу до аеродрома и од другог аеродрома до града у који су желели да стигну но што им је требало да прелете тих три или четири стотине километара. То се догађа зато што се велики аеродроми подижу далеко од градова, па се дошло на мисао да се прибегне хеликоптерима, којима су, као што је познато, довољна мала узлетништа. Но, с друге стране, хеликоптери су веома спори. Конструктори су због тога одлучили да направе једну „мешавину“: летелица би се диза-ла као хеликоптер, а летела као авион. Пробни лет једног оваквог превозног средства, коме је дато име Ротидин, потпуно је успео. Ротидин има два мотора и може да прими 48 путника. Он се помоћу реактивног ротора пење усправно, а кад достигне жељену висину снага мотора пребацује се на елисе. Брзина му износи 300 километара на час.

ОТКЛАЊАЊЕ НЕПРИЈАТНОГ МИРИСА МОЖЕ БИТИ ШТЕТНО

Два америчка дерматолога, током своје праксе и разним опитима, утврдили су да отклањање непријатног мириса коже може бити штетно по здравље. Хемикалије које се за то употребљавају садрже у себи трагове метала, а они могу у извесним случајевима да изазову обољење на којим слично тумору. Према њиховом мишљењу, треба бити веома опрезан у справљању ових хемикалија и тек после низа проба дозволити употребу.

НАСЛАГЕ ЗЕМНОГ ГАСА У НЕМАЧКОЈ

У северној Немачкој, у близини Хановера, откривене су богате наслаге земног гаса. Гас се налази на дубини од преко 200 метара и сабијен је у порозан пешчани камен. Ово је први случај да је у Немачкој пронађен природан земни гас. Иначе, њега је досад у великим количинама производила индустрија у Руру.

АУТОМАТСКИ МЕЊАЧ НОВЦА

У САД је начињен робот који аутоматски мења новац. Кад се у отвор спусти један долар, после три секунда добију се два новчића од четврт долара и остало ситнина. Апарат се може подесити да даје ситњавицу и у другом облику, али „ради“ само с доларима, док га друга валута или лажан новац „не интересују“.

КАЛИФОРНИЈА ДОБИЛА ТРЕЋИ ЦИНОВСКИ ТЕЛЕСКОП

Опсерваторија Лик на брду Хамилтону, у Калифорнији, добила је телескоп од 120 палаца. Да се углача његово огледало, било је потребно десет година рада. Овај цин други је по снази у Америци и налази се између паломарског телескопа, који има 200 палаца, и телескопа на брду Вилсону од 100 палаца.

ПРОБЛЕМ ЧИСТОГ ВАЗДУХА У ГРАДОВИМА

Познато је да су испусни гасови из аутомобила један од највећих непријатеља чистог ваздуха у великим градовима. У Америци је ово питање узето озбиљно и разматрање и неколико група научника почело је истраживања у два правца. Прво да се види зашто ти гасови који излазе из мотора нису потпуно сагорели и под којим условима они могу потпуно сагорети. Друго, на који се начин могу добити излазни гасови без штетних примеса. Наиме, из аутомобилских машина излазе метан, етилен, азот, водоник, ацетилен, веома отрован гас угљен-моноксид и воде на пара.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

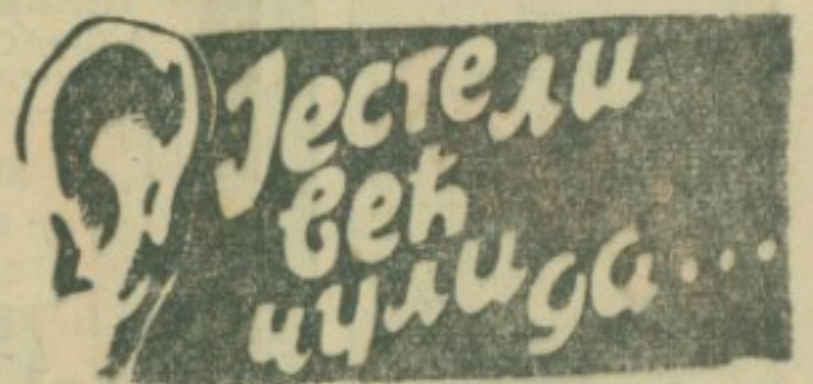
ЖИВОТЊИЊЕ ОД ДАШЧИЦА

Од дашчица и штапова могу се лако начинити лепе играчке које представљају разне животиње. Кад једанпут научите како се рукује тестером и чврћком, како се укупљају окосери и лепа тукалом, моћи ћете да остварите много штошта.

Да бисте начинили коња треба да заћете летву широку 3 до 4 см, а дебелу 1 до 1,5 см. Делови из којих се саставља коњ од летвица означени су на нашем цртежу, само што смо их ми упозла смањили. Ноге коњића су од узане летве дебеле пола сантиметра. Сви се делови спајају помоћу тукала, а главу се обичним шмирглом. Пошто се коњ састави и шмирглом „истемари“ обоји се уљаном бојом. Коњски реп је од кучине, расплетена канапа и томе слично, а приврћује се ексером.

Од оваквог коња може лако да постане зебра: потребно је само да га обојите црним потребним пругама. Пошто сте добили коња и зебру, покушајте да начините жирафу. Њени делови другачији су од коњских и зато их доносимо на десној страни нашег цртежа.

... мерно, назив за врсту оваца које дају квалитетну вуну, дошао нам је од Шпанија, код којих се тим именом називао нарочити инспектор земљишта на коме су пасле овце.

... новозеландска птица киви креће се само ноћу, док дању спава у свом гнезду

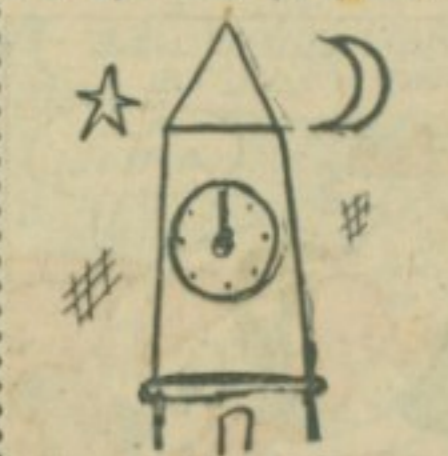
... име државе Мексика дошло је од имена мексичког митолошког бога рата Мексита, боље познато под именом Хунтилопохтил.

... рачунање почетка дана од поноћи уведено је у астрономији тек 1925 године. Кинези су још у давна времена рачунали

... врста грознице позната под именом „денга“ назива се у Енглеској „ленди-грозница“ (грозница кицоша) због тога што оболели од ње корачају укочено, слично укрупњеном корачају каквог кицоша.

... кљове афричког слона дуге су око 1,5 метар, а тешке 30—50 килограма. Кљове азиског слона знатно су мање.

... богомољку „тигра“ у свету инсеката како је неки зову, Хотентоти сматрају за изибе Месеца.

почетак дана такође од поноћи. Већина народа Старог века сматрала је да дан почиње увече, онда кад изибе Месеца.

... први метални новац имао је облик прстенова и других украса или, пак, оружја.

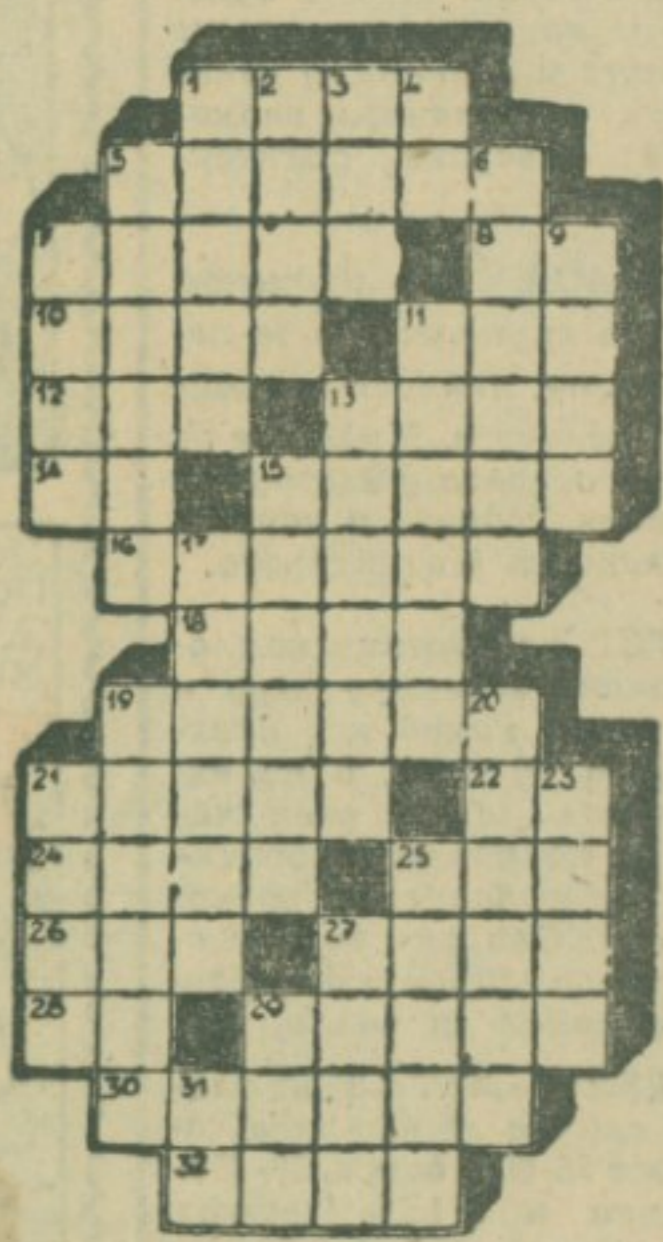
... монсун, име за нарочиту врсту ветра који шест месеци дува с копна на море а шест месеци с мора на копно, потиче од арапске речи „маусун“, што значи „годишње доба“.

неку врсту божанства и верују да њено слепање на човека доноси срећу.

Водоравно: 1) држава у Јужној Америци; 5) већепрочна вредност косинуса; 7) презиме познате младе француске књижевнице; 8) латинска звезда; 10) део коњске опреме; 11) стано женско име; 12) аутор „Утопије“; 13) планина у Ховатској; 14) део коњске опреме; 15) оган; 16) место у Војводини; 18) старо име Ирске; 19) јужно воће; 21) једна птица; 22) врста пешчана; 24) аутомобилске гткве; 25) заменица; 26) други; 27) град у Алжиру; 28) иницијали нашег песника (1872—1932); 29) приказ; 30) отвор у зиду у виду лука; 32) стано женско име.

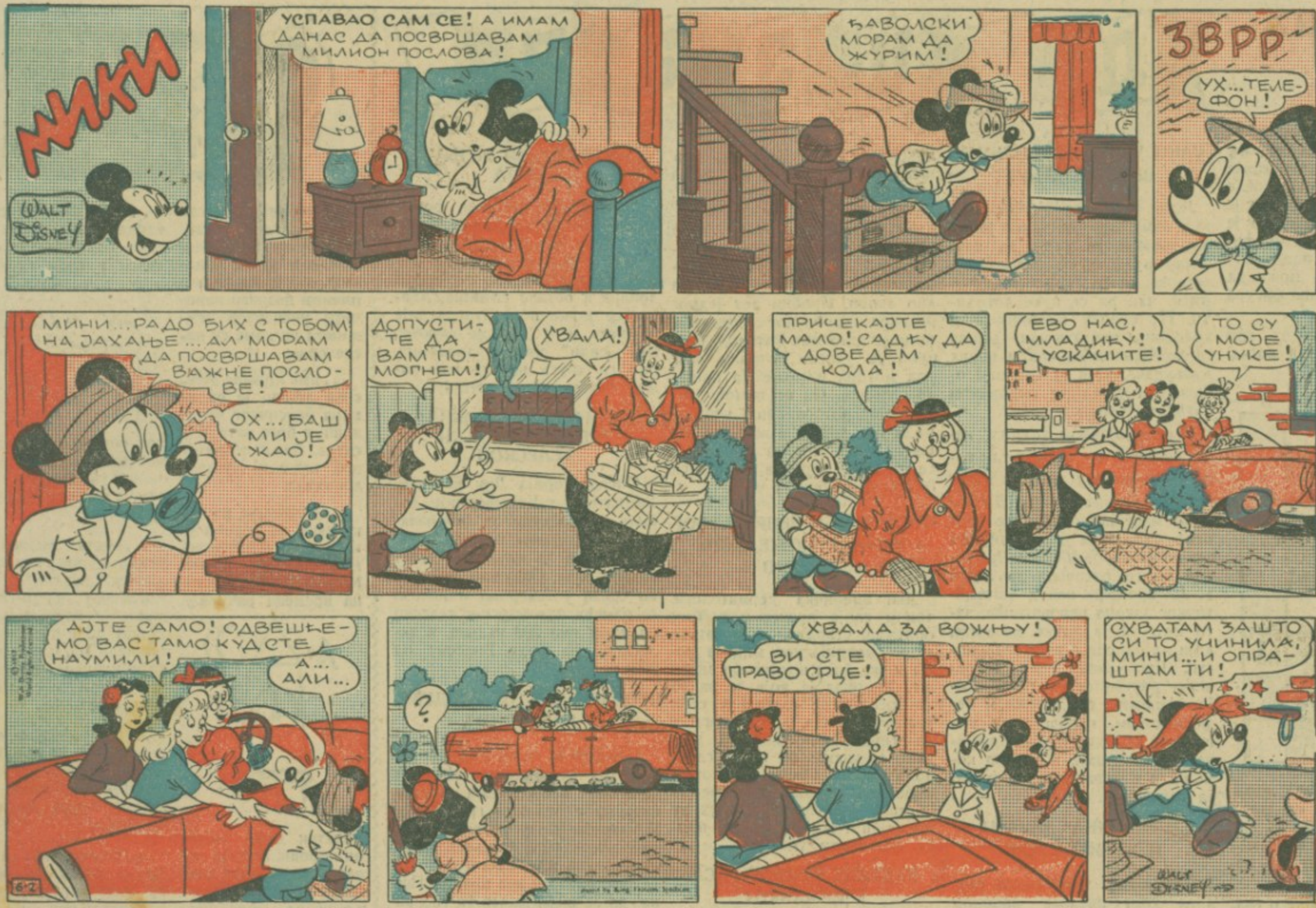
Усправно: 1) место погибје Стевана Синђелића; 2) Делалов син (мит.); 3) индустријска биљка; 4) слово латинице; 5) лова Оскара Вајлда; 6) једна планета; 7) износ, збио; 9) купалиште са изворима минералне воде; 11) веродостојност; 13) промена на бронзи и новцу коју произвођачу киевине; 15) врста цинковских гуштера; 17) жазне предвиђене уговором; 19) заступ. закупнина; 20) град у САД; 21) врста акробације која се изводи са авионом; 23) држава у Азији; 25) дан у седмици; 27) сиње; 29) смучарски рекавизит; 31) иницијали нашег приповедача (1879—1906).

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Перу; 5) Хомоље; 7) рани; 9) Ене; 10) Агора; 12) се; 13) Рама; 15) У6; 17) тенис; 19) Ниш; 21) Бома; 22) балала; 24) теме; 25) ага; 27) Орање; 29) он; 30) шпе; 32) ат; 34) витед; 38) роб; 39) кша; 39) порука; 41) Нева.

Усправно: 1) „Понор“; 2) емидат; 3) ро; 4) уље; 5) Хар; 6) ено; 7) вакчи; 9) сепса; 11) амба; 14) анола; 16) бибен; 18) имаго; 20) Шамал; 23) лењин; 24) товар; 26) Амард; 28) Епикуро; 31) етика; 33) топ; 35) Еша; 37) Вон; 40) ре.

ТАЈАНСТВЕНИ РАЗБОЈНИК

Шиља, с великом чворугом на челу, долази у полицију.

— Помозите ми, молим вас! — повикао је још с прага. — Синоћ, док сам пролазио кроз своје дворите, неко ме је напао у мрак и онесвестио ме снажним ударцем по глави. Нисам чак стигао ни да видим нападача. Зачудо, оставио ми је и новац и часовник. Пошто немам непријатеља, није ми јасан мотив овог напада.

Комесар је одмах послао на лице места једног од својих агената, а Шиљу задржао ради састављања записника. Није прошло дуго а агент се већ враћа, такође са чворугом на челу.

— Комесаре, решио сам случај! — узвикнуо је он победоносно.

— Тако брзо? Алал ти вера! Где је разбојник?

— Остао је у Шиљином дворишту. Док сам пролазио стазом свом зараслом у траву која води ка улазу у кућу, нагазио сам на грабуље и држале ме је лутило по челу. Све је јасно!

Лична одговори

- 1) Шта је АЛПИNUM?
- 2) Шта значи реч АЛХАМБРА?
- 3) Ко је био ВЈАСА?
- 4) Шта значи реч ГИГ?
- 5) Какав је то ДЕЛТА-МЕТАЛ?

ОДГОВОРИ

АЛПИNUM је врст засађен алпским биљкама. Под тим именом нарочито се подразумева вештачки брежуљак у врту, направљен од великих каменитих блокова, између којих се сади цвеће, шибље и ниски четинари који обично расту на Алпима или другим високим планинама.

АЛХАМБРА је арапска реч и значи: црвена кућа. То је маварска краљевска палата у Гранади, у Шпанији, најславнији споменик маварске архитектуре.

ВЈАСА на индиском значи скупљач. То је легендарна личност у индиској религији. Мисли се да је он основао филозофски систем Веданти и написао чувени еп Махабхарата.

ГИГ на француском означава живахну игру и музички комад као пратњу за ту игру, а на енглеском лак и узан чамац, направљен нарочито за команданта ратног брода. Ова реч такође означава широк и доста тежак школски чамац, итд.

ДЕЛТА-МЕТАЛ је злату слична легура која садржи 55-60% бакра, 39-43% цинка и 1-1,5% гвожђа. Служи за окивање бродова, за израду бродских звртља, машинских делова и оруђа. Одликује се великом чврстином.

ХАЈДУК СТАНКО
ПО РОМАНУ
Ј. ВЕСЕЛИНОВИЋА

НАСТАВИКЕ СЕ